

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Privatinės teisės katedra**

Mykolo Pesliako
V kurso, darbo ir socialinės teisės
studijų šakos studento

Magistro darbas

**Sportininkų transferų teisinis reguliavimas ir problematika Lietuvoje ir
Europos Sąjungos valstybėse
Legal regulation and problems of athletes transfers in Lithuania and
European Union countries**

Vadovas: lekt. dr. Arnas Paliukėnas
Recenzentas: doc. dr. Tomas Bagdanskis

Vilnius
2022

ANOTACIJA IR PAGRINDINIAI ŽODŽIAI

Šiame magistro darbe yra analizuojamas sportininkų transferų teisinis reguliavimas Lietuvoje ir Europos Sąjungoje. Atskleidžiama transferų samprata, istoriškai susiklostęs teisinis reguliavimas ir dabar egzistuojančios transferų sistemos bei probleminiai jų aspektai.

Pagrindiniai žodžiai: sportininkų transferai, sportininkų statusas, tarptautinės sporto organizacijos, sporto klubai.

This Master's thesis analyses legal regulation of transfers in sports in Lithuania and Europe Union. It highlights concept of transfers in sports, historically formed legal regulation of transfers and problematic aspects of current transfer systems.

Keywords: transfers, status of players, international sports organizations, sports clubs.

TURINYS

ĮVADAS	2
1. SPORTININKŲ TRANSFERAI IR JŲ TEISINIO REGULIAVIMO GENEZĖ EUROPOJE.....	5
1.1. Transferų samprata.....	5
1.2. Teisinis transferų reguliavimas Europoje iki 1995 m.	9
1.2.1. <i>Retain and transfer</i> sistema	9
1.2.2. Teisinio transferų reguliavimo tarptautiniu lygmeniu pradžia.....	12
1.2.3. Tarptautinių sporto organizacijų autonomijos pabaiga.....	12
1.3. Teisinis transferų reguliavimas Europoje po 1995 m.	14
2. TEISINIS TRANSFERŲ REGULIAVIMAS LIETUVOJE	17
2.1. Transferų sistemos atskirose sporto šakose	19
2.1.1. Lietuvos futbolo federacijos transferų sistema ir jos teisinio reguliavimo santykis su tarptautinės futbolo federacijos reguliavimu.....	20
2.1.2. Lietuvos krepšinio federacijos transferų sistema ir jos teisinio reguliavimo santykis su tarptautinės krepšinio federacijos reguliavimu	24
3. TEISINIS TRANSFERŲ REGULIAVIMAS EUROPOS SĄJUNGOJE	30
3.1. Ginčus dėl transferų nagrinėjančios institucijos	30
3.1. Probleminiai transferų aspektai.....	31
3.1.1. Sporto agentų įtaka	31
3.1.2. Trečiųjų šalių įtaka.....	33
IŠVADOS	36
ŠALTINIŲ SĄRAŠAS	38
SANTRAUKA	44
SUMMARY	45

IVADAS

Nagrinėjamos temos aktualumas. Sportininkų transferų teisinis reguliavimas neapsiriboja vien sporto veiklos koordinavimu, iš esmės, tai sistema, kuri apima daug teisinių aspektų. To, dažnai praktikoje sutinkamais pavyzdžiais, autorius išskiria asmenų, darbuotojų judėjimą tarp valstybių ir konkurencijos taisyklių koordinavimą.

Asmenų judėjimas tarp valstybių yra tapęs itin dažnu reiškiniu, tad natūralu, jog tai pasireiškia visose srityse. Vedini geresnio gyvenimo, karjeros perspektyvų ir kitų siekių, asmenys XXI a. valstybių sienas kertantį mobilumą priima kaip kasdienybę. Tad ir sportininkų transferus galima laikyti aiškiai matoma globalizacijos išraiška, būtent, sporto srityje. Kita šio reiškinio perspektyva – sporto, kaip socialinio, kultūrinio ir ekonominio reiškinio svarba ir kylantis susidomėjimas. Šis darbas analizuoja komandinio sporto šakų sportininkų judėjimą tarp klubų, kuris neapsiriboja vienos valstybės sienomis. Sporto veiklą vykdančios organizacijos siekdamos geriausių rezultatų, kliaujasi profesionaliausių sportininkų paslaugomis ir atstovavimu, o tai, autoriaus nuomone, yra sporto komercializacijos pasekmė. Todėl, sportininkų transferų reglamentavimas yra itin svarbus tiek asmenų judėjimo priežiūrai, tiek lygybės tarp sporto organizacijų, konkurencijos prasme, užtikrinimui.

Lietuvoje, sportininkų transferų reglamentavimas yra svarbus ne tik dėl Lietuvos, bet ir užsienio valstybių piliečių, vykdančių profesionalią sporto veiklą Lietuvos sporto klubuose. Būtent dėl to, teisinis transferų reguliavimas, autoriaus nuomone, yra konkurencijos proporcingumo, viešosios tvarkos ir kitų pamatinių asmens teisių ir laisvių užtikrinimo garantas.

Darbo tikslas. Šio darbo tikslas yra atskleisti sportininkų transferų sampratą, genezę, kurios eiga privedė prie dabar esančios transferų sistemos, taip pat, nustatyti dabar egzistuojantį teisinį transferų reguliavimą krepšinio ir futbolo kontekste ir atskleisti teisinę transferų problematiką, su kuria susiduriama tiek Lietuvoje, tiek Europos Sąjungos valstybėse.

Darbo uždaviniai. Nurodytam darbo tikslui pasiekti, šiame tyrime yra iškeliami tokie uždaviniai:

1. Atskleisti sportininkų transferų sampratą, bei teisinę jų reguliavimo kryptį.

2. Vertinant istoriškai susiklosčiusias transferų teisinio reguliavimo problemas, nustatyti Europos Sąjungos įtaką dabar egzistuojančiam sportininkų transferų reguliavimui.
3. Pateikiant Lietuvos sporto federacijų transferų reglamentavimo analizę išsiaiškinti pagrindinius jų panašumus ir skirtumus koncentruojantis į tarptautinių sporto šakų federacijų įtaką nacionaliam transferų reguliavimui.
4. Atskleisti iš transferų kylančių ginčų nagrinėjimo sistemą ir mechanizmus, ir nustatyti dabar egzistuojančius probleminius transferų reguliavimo aspektus.

Darbo objektas. Šio darbo objektas yra atskleisti sportininkų transferų reguliavimą Lietuvoje ir Europos Sąjungoje. Darbas išskirtas į tris pagrindines dalis: pirmoje darbo dalyje analizuojama transferų samprata, transferų teisinio reguliavimo kryptis ir genezė, koncentruojantis į nuo 1890 m. iki 2001 m. egzistavusius probleminius aspektus; antroje darbo dalyje yra pateikiama Lietuvos sporto federacijų numatytų transferų sistemų analizė, kuri atskleidžia pagrindinių teisinių saugiklių užtikrinimo metodus ir tarptautinių sporto organizacijų įtaką tam pasiekti; trečiajame šio tyrimo dalimi yra siekiama atskleisti ginčų, kylančių iš transferų nagrinėjimo mechanizmų, įtaką Europos Sąjungai bei išanalizuoti aktualias transferų teisinio reguliavimo problemas, su kuriomis susiduriama ir Lietuvoje.

Tyrimo metodai. Šio darbo tikslui pasiekti naudojamas lingvistinis, lyginamasis ir genetinis metodai.

Lingvistiniu metodu analizuojamos Lietuvos Respublikos teisės aktuose egzistavusios nuostatos svarbios temos tikslui pasiekti.

Lyginamuoju metodu lyginamos užsienio ir Lietuvos autorių nuomonės, Lietuvos Respublikos teisės aktų nuostatos ir sporto federacijų nuostatuose įtvirtintos transferų taisyklės.

Genetiniu metodu atskleidžiamas transferų teisinio reguliavimo atsiradimas Europos Sąjungos valstybėse.

Darbo originalumas. Lietuvoje, darbo autoriaus žiniomis, pastarąja tema apžvelgiančių publikacijų ar mokslinių straipsnių per pastaruosius 5 metus yra vienetai. Retu šios temos analizavimo pavyzdžiu Lietuvoje galima laikyti prie Michele Colucci iniciatyva sudarytos „Tarptautinės sporto teisės enciklopedijos“ prisidėjusio Martyno Kalvelio monografiją

„Sporto teisė Lietuvoje“, kurioje be kitų sporto teisės aspektų atskleidžiamas ir teisinis transferų reguliavimas Lietuvoje.

Kadangi šio magistro darbo tema yra glaudžiai susijusi su sportininkų globalizacija ir laisvu asmenų judėjimu, galima išskirti šiuos, per pastaruosius 10 m. parengtus magistro darbus: 2015 m. Aušros Kavaliauskaitės magistro darbą „Globalizacijos iššūkiai Lietuvos sportui: profesionalių futbolininkų migracijos atvejis“ ir 2012 m. Aurimo Kaminsko magistro darbą „Ar Lietuvoje numatyti sportininkų iš užsienio registravimo limitai nepažeidžia laisvo darbuotojų judėjimo Europos Sąjungoje principo?“.

Šis magistro darbas yra originalus ir išsiskiria tuo, kad yra analizuojamas sportininkų transfero institutas ir probleminiai jo aspektai, koncentruojantis ne į konkrečią problemą, o į jų visumą, transferų teisinio reguliavimo Lietuvoje ir Europos Sąjungoje kontekste.

Svarbiausi šaltiniai. Iš esmės šiame tyrime didelę reikšmę turėjo visų šaltinių visuma. Tačiau galima išskirti Europos Sąjungos teisingumo praktiką sprendimuose: *Walrave and Koch vs. Union Cycliste International* ar *Union Royale Belge Sociétés de Football Association and others v. Bosman*, kurie prisidėjo prie teisinio transferų modelio, egzistuojančio dabar, atskleidimo. Analizuojant Lietuvos transferų sistemas, kaip didelės svarbos šaltiniai laikytini Lietuvos futbolo federacijos (toliau – LFF) vykdomojo komiteto priimtas LFF žaidėjų statuso ir perėjimo reglamentas ir Lietuvos krepšinio federacijos (toliau – LKF) konferencijos nutarimas dėl taisyklių, reglamentuojančių žaidėjų perėjimus ir kompensacijas už paruoštą žaidėją, tvirtinimo.

Kitiems probleminiams aspektams atskleisti svarbi buvo visų šiame darbe naudotų šaltinių visuma, kuri padėjo atskleisti egzistuojančią problematiką ir pasiekti nusistatytą magistro darbo tikslą.

1. SPORTININKŲ TRANSFERAI IR JŲ TEISINIO REGULIAVIMO GENEZĖ EUROPOJE

2017 m. Prancūzijos miesto Paryžiaus „*Saint-Germain*“ futbolo klubas už 222 milijonus eurų iš Katalonijos „*Barcelonos FC*“ klubo įsigijo brazilų kilmės futbolininką Neymar da Silva Santos Júnior. Tai buvo ir vis dar yra rekordinė suma įsigyjant profesionalų sportininką (toliau – sportininkas arba žaidėjas), šio tyrimo kontekste – įvykus transferui (toliau – transferas arba perėjimas) (Savva, 2017).

Tokio masto pinigų suma sufleruoja apie šio įvykio svarbą. Nesvarbu, apie kokį komandinį sportą kalbama, pagrindinis visų sporto komandų (toliau – klubų arba komandų) tikslas yra pasiekimai, laimėjimai bei trofėjai. Be abejo, tam reikalinga konkurencinga komanda, kurią atstovauja aukščiausio lygio profesionalūs sportininkai, todėl būtent šio tikslo įgyvendinimui sportininkų transferas, kaip teisinis ir akivaizdžiai ekonominis reiškinys, yra pravartus. Puikus to pavyzdys matomas ir Lietuvoje. Oficialiais Vilniaus futbolo klubo FK Žalgiris 2021/2022 m. sezono duomenimis daugiau nei pusė – 17 iš 31 komandoje esančių žaidėjų yra legionieriai iš užsienio, kurie į Vilniaus klubą atvyko būtent transferų dėka (A lyga, 2022). Taip pat aukščiausią pasiekimą Europos krepšinio lygmeniu per XXI amžių pasiekusi Kauno Žalgirio krepšinio komanda 2017–2018 m. sezoną turėjo 7 iš užsienio atvykusius sportininkus (Basketball reference, 2018). Būtent todėl kalbant apie sportą, kaip didelę kultūrinę ir socialinę reikšmę turintį reiškinį, negalime pamiršti apie bene pagrindinį šių laikų sporto aspektą – ekonominį. Pastarasis aspektas yra neatskiriama susijęs su teisiniu, o šiame darbe nagrinėjami sportininkų perėjimai, be abejo, yra tarp sporto organizacijų susiklostančių tiek teisinių, tiek ekonominių santykių dalis.

Šioje tyrimo dalyje bus kalbama apie transferų sampratą bei teisinio sportininkų perėjimų reguliavimo genezę Europoje. Svarbu paminėti, kad Europos Sąjungos valstybėms didelę įtaką daro ir tarptautinės sporto organizacijos. Todėl, tiek šios dalies, tiek viso tyrimo kontekste, kalbėdamas apie tokias tarptautines organizacijas kaip Tarptautinė futbolo federacija (pranc. *Fédération Internationale de Football Association*), darbo autoriaus siekia atskleisti jų įtaką būtent Europos Sąjungai.

1.1. Transferų samprata

Svarbu paminėti, kad sportininkų transferų apibrėžimas, darbo autoriaus žiniomis, atskirų sporto šakų atžvilgiu iš esmės nesiskiria. Tai svarbu, nes literatūroje ar teismų / arbitražų jurisprudencijose pateikiama transferų samprata dažniausiai yra futbolo kontekste. Todėl šioje dalyje pateikiama transferų definicija bus akcentuojama būtent futbolo transferų atžvilgiu.

Ian Lawrence teigimu, fundamentaliai transferas yra sportininko registracijos perkėlimas iš klubo, kuriam žaidėjas priklausė, į klubą, kuriam žaidėjas priklausys¹ (Feess, Muehlheusser, 2003 cituota Lawrence). Tarptautinio Sporto Arbitražo Teismo (toliau – CAS) jurisprudencijoje (*Sevilla FC v. AS Nancy Lorraine*, 2020) sportininkų transferas iš sporto klubų perspektyvos įvardinamas, kaip „registracijos“, o sportininko – „darbdavio“ pasikeitimas. Anot CAS, sportininko transferas yra susitarimo tarp sporto klubų objektas ir tikslas. Toks susitarimas galimas dviem būdais (*Sevilla FC v. AS Nancy Lorraine*, 2020):

- sportininką išleidžiančiai komandai „perdavus“ sportininko sutartį naujajai;
- sutarties terminui pasibaigus arba sutartį su senuoju klubu nutraukus ir sportininkui sudarius sutartį su naujuoju.

Abiem atvejais sportininką išleidžiantis klubas išreiškia savo valią ir atsisako sportininko paslaugų, tačiau tik sutarties „perdavimo“ atveju gauna sutartą kompensaciją už sportininko perėjimą². Naujojo klubo valios išraiška pasireiškia sutikimu dėl sutarties „perėmimo“ arba naujos sutarties su sportininku sudarymu. Sportininko valia, anot CAS, pasireiškia sutikimu pereiti į priimančią klubą (*Sevilla FC v. AS Nancy Lorraine*, 2020). Tad, remiantis CAS jurisprudencija, galima išskirti šią įvykių, vedančių prie transfero atlikimo, grandinę:

- tarp sporto klubų įvykstantis susitarimas dėl sutarties „perleidimo“, kuris dažniausiai pasireiškia ir susitarimu dėl piniginės kompensacijos, jei sutartis su išleidžiančiuoju klubu nėra pasibaigusi;
- teisinių (sutartinių) santykių tarp sportininko ir sportininką išleidžiančio klubo pabaiga;
- sportininko registravimas priimančiojoje organizacijoje pagal konkrečios sporto šakos tarptautinės federacijos nuostatas;
- sutarties su priimančiuoju klubu sudarymas.

Universaliai transferai yra grupuojami į dvi kategorijas: vietinius ir tarptautinius. Tai patvirtina ir FIFA reglamentas – Žaidėjų statuso ir perėjimų taisyklės (angl. *regulations on the status and transfer of players*) (toliau – RSTP) (Regulations on the status and...2022). Minėtame reglamente FIFA pastarąsias kategorijas apibrėžia:

- vidiniai sportininkų perėjimai FIFA apibrėžiami kaip sportininkų registracijos „judėjimas“ (angl. *movement*) tarp klubų toje pačioje asociacijoje (lygoje, sąjungoje, federacijoje);

¹ Originalo kalba - *Fundamentally, a transfer refers to the transfer of a player's sporting registration from a holding club to a debtor club*

² Omenyje turimą sutarties „perdavimo“ mokėsti (angl. *transfer fee*). Kitos kompensacijos, pavyzdžiui – treniravimo/parengimo kompensacija (angl. *Training compensation*) bus analizuojamos kitose darbo dalyje.

- tarptautiniai sportininkų perėjimai įvardinami, kaip sportininkų registracijos „judėjimas“ tarp skirtingų asociacijų (lygų, sąjungų, federacijų).

Vadinasi, esminis skirtumas tarp šių perėjimų kategorijų yra subjektas – asociacija, į kurią sportininkas pereina. Priklausomai nuo to, ar transferas vidinis, ar tarptautinis, skiriasi sportininko registravimo ir, iš dalies, paties reguliavimo tvarka, tačiau apie tai darbo autorius kalbės vėliau.

Galima paminėti, kad FIFA yra įtvirtinusi ir fiktyvaus (angl. *bridge transfer*) sportininko perėjimo sąvoką (Regulations on the status and...2022). Sportininko perėjimo fiktyvumas yra preziumuojamas, kai per 16 savaičių įvyksta 2 to paties sportininko perėjimai, nepriklausomai nuo to, ar tai vidinis, ar tarptautinis sportininko perėjimas. Prezumpciją įrodyti priešingai gali (turi) tiek klubas, tiek sportininkas. CAS jurisprudencijoje yra atskleidusi 3 esminius fiktyvaus transfero bruožus: (i) toks transferas atliktas ne dėl priežasties, susijusios su sportininko vykdoma sportine veikla; (ii) fiktyvaus transfero metu užfiksuojama 3 klubų veikla; (iii) žaidėjas po fiktyvaus perėjimo komandoje nesužadžia nei vienų oficialių varžybų (*Hellas Verona FC v Latvian Football Federation (LFF) and JFC Skonto*, 2019).

Martynas Kalvelis savo monografijoje „Sporto teisė Lietuvoje“ (Kalvelis, 2021, p. 133) nagrinėdamas teisinį transferų reguliavimą ir sistemą Lietuvoje, įvardino perėjimų rūšis, kurias išskyrė pagal kriterijus, kaip: (i) sportininką su klubu saistančios sutarties egzistavimą ir (ii) šalių susitarimą dėl sutarties „išpirkos“:

- sportininko, kurio sutartis pasibaigusi (angl. *out-of-contract player*), perėjimas;
- perėjimas sportininko sutarties „perdavimu“ naujam klubui;
- perėjimas nuomos pagrindais (angl. *loan of player*).

Darytina išvada, kad sportininko transferas iš esmės yra jo paslaugų atlikimo vietos pasikeitimas, sudarant sutartį ir sportininką registruojant pagal atitinkamos sporto šakos federacijų ar kitų teisės aktų taisyklės. Pagal Lietuvos teisės aktus, konkrečiau, Lietuvos Respublikos sporto įstatymo (Lietuvos Respublikos sporto įstatymas, 1995) 10 straipsnį, sportininkui atlygis už jo vykdomą veiklą mokamas pagal darbo arba sporto veiklos sutartį (pastaroji praktikoje paplitusi labiausiai). Tai reiškia, kad įprastai sportininkas Lietuvoje, perėjęs iš vieno klubo į kitą, su naujuoju klubu sudaro sporto veiklos sutartį.

Yra šaltinių, kuriuose teigiama, jog sportininkų perėjimas yra glaudžiai susijęs su ekonominiais santykiais (Study on the economic and...,2013, p. 19). Svarbu pabrėžti, kad sportininko transferas visais atvejais yra teisinė, tačiau ne visais – ekonominė kategorija. Ekonominiai santykiai įprastai susiklosto, kai sportininkas į kitą klubą pereina dar nepasibaigus sutarčiai su jį išleidžiančiuoju klubu, o tokiu atveju, priimančysis klubas

sumoka sutartą sumą (Study on the economic and...,2013, p. 19). Perėjimas įvyksta, kai keičiasi sportininko registracijos vieta, o būtent tai ne visada reiškia tarp klubų įvykdytą ekonominį sandorį – sutarties „išpirkimą“. M. Kalvelio manymu, įvykus perėjimui žiniasklaida klaidinančiai šį įvykį įvardina „žaidėją X nusipirko klubas Y“ (Kalvelis, 2021, p. 134). Monografijoje autorius teigia, jog sportininkas yra asmuo, todėl pirkimo-pardavimo objektu būti negali. Transfero metu klubas įsigyja ne sportininką, o teisę sportininką įregistruoti į savąjį klubą bei sportininko atstovavimą klubui vietinėse (angl. *domestic*) ar tarptautinėse varžybose (Kalvelis, 2021, p. 134).

Todėl, kalbant apie transferų sampratą, darytina išvada, kad sportininko transferas yra sportininko perėjimas iš vieno sporto klubo į kitą, pasikeičiant sportininko registracijai, kuris įprastai pasireiškia:

- sportininko sutarties „perkėlimu“, ko pasėkoje naujasis klubas sutarta pinigų suma kompensuoja senąjį klubą už sportininko sutarties „išpirkimą“. Šiuo atveju klubas įgyja teisę savo klube, pagal tarptautinės ir nacionalinės sporto šakos federacijų numatytą tvarką, registruoti sportininką;
- sportininko ir sporto klubo sutartyje nustatyto termino pasibaigimu ar sutarties nutraukimu, sportininkui suteikiant galimybę sudaryti sutartį su kitu sporto klubu.

Anksčiau minėtoje CAS jurisprudencijoje yra teigiama, jog transferui įvykus pasikeičia sportininko „darbdavys“ (*Sevilla FC v. AS Nancy Lorraine*, 2020). Tad kyla klausimas, ar sportininką ir sporto klubą sieja būtent darbo teisiniai santykiai? Šiame darbe išsamaus tarp pastarųjų šalių susiklostančių teisinių santykių nagrinėjimo nebus, tačiau, tyrimo autoriaus nuomone, šį klausimą iškelia sporto teisės, kaip, autoriaus nuomone, atskiros teisės šakos, unikalumas. Iš esmės egzistuoja du pagrindiniai sporto teisės modeliai, autorių vertinami ir atskleidžiami skirtingai – nacionalinė ir tarptautinė sporto teisė. D. Brătianu teigia, jog sporto teisė yra „daugiadisciplinė“ teisės šaka, nes jos reguliavimas persipina su darbo, civilinės, administracinės ir Europos Sąjungos teisės normomis (Brătianu, 2019, p. 44). Kiti autoriai mano, jog sporto teisė yra teisės šaka, kurią reguliuoja teisės aktų visuma, o pats reguliavimo dalykas yra visos sportinės veiklos sritys (Kralik, 2007 cituota Nanev, 2013, p. 46).

Specifiškai sportininkų transferus, šio tyrimo autoriaus nuomone, galima laikyti būtent tarptautinės sporto teisės – *lex sportiva* reguliavimo dalyku. *Lex sportiva* – tarptautinė sporto teisė, kurią autoriai įvardina kaip transnacionalinę ir autonomiją turinčią teisinę sistemą, sukurtą privačių sporto veiklą kuriojančių institucijų, kurios atsakingos už tarptautinę sportinės veiklos priežiūrą. Pagrindiniais *lex sportiva* bruožais laikyti: (i) tarptautinių sporto organizacijų susitarimai, kurie tų organizacijų jurisdikcijai

priklausantiems sporto subjektams yra imperatyvūs; (ii) minimalus nacionalinių sporto organizacijų „kišimasis“ (Foster, 2003 cituota Geeraert, 2013, p. 46).

R. Parrish manymu, šiais laikais vis labiau pastebima sporto komercializacija paskatino sporto internacionalizaciją, kuri pasireiškia valstybių sienas kertančiu teisiniu sporto reguliavimu (Parrish, 2003, p. 7). To pavyzdžiu šio tyrimo autorius išskiria po *Walrave* bylos ženkliai padidėjusį Europos Sąjungos įsikišimą sporto teisinių santykių reguliavime. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (toliau – ESTT) pirmuose sporto teisinius santykius internacionalizuojančiuose sprendimuose kaip *Walrave and Koch vs. Union Cycliste Internationale* (*B.N.O. Walrave and L.J.N. Koch v Association Union cycliste internationale* 1974), *Dona vs Mantero* (*Gaetano Donà v Mario Mantero*, 1976) yra konstatavusi, jog sporto organizacijos yra įpareigosos laikytis Europos Sąjungos sutartimis ir kitais teisės aktais numatytų nuostatų ir taisyklių.

Autoriaus nuomone, supranacionalinių organizacijų, kaip Europos Sąjungos įtaka *lex sportiva* yra tik pusiausvyrai ir viešajai tvarkai tarp atskirų valstybių jurisdikcijų palaikyti. Būtent todėl remdamasis aukščiau minėtų autorių nuomone, šio tyrimo autorius mano, kad transferai ir kiti tarp sporto subjektų susiklostantys teisiniai santykiai yra *lex sportiva* reguliavimo objektas, tačiau neneigia, kad kitų teisės šakų, kaip kad Europos Sąjungos teisės, įtaka yra atvirai pastebima, bet *lex sportiva*, kaip atskiros teisės šakos, neformuoja, o verčiau nustato viešosios tvarkos taisykles ir principus.

1.2. Teisinis transferų reguliavimas Europoje iki 1995 m.

1.2.1. *Retain and transfer* sistema

Autoriaus nuomone, realios transferų sistemos susiformavimas ir teisinio reguliavimo pradžia pastebima XIX a. Anglijoje. Būtent XIX a. susiformavusi transferų sistema buvo pritaikyta tarptautiniu mastu – tiek atskirose lygose, tiek asociacijose (federacijose) (Hamernik, 2021, p. 606). 1885 m. Anglijos futbolo asociacija³ (toliau – FA) oficialiai įtvirtino profesionalaus sportininko statusą. Tą lėmė FA organizuojamų ir prižiūrimų futbolo turnyrų chaotiškumas, neprofesionalumas bei vyraujanti konkurencija su kita Anglijos futbolo organizacija – Britų Futbolo Asociacija (ang. *British Football Association*) (Association, 2020).

³ Anglijos futbolo asociacija yra 1863 metais įsteigta, pagrindinė Anglijos futbolo prižiūrinti organizacija (Association, 2020).

FA 1885 m. pripažindama profesionalaus sportininko statusą nustatė, jog „darbininkų klasės“ (angl. *working class*) vyrai už atstovavimą futbolo klubams gautų atlyginimą. Būtent to paskatinta FA įtvirtino žaidėjų registravimo ir perėjimų tarp klubų sistemą, kuria sportininkai (McArdle, 2000):

- buvo įpareigoti, kiekvienais metais registruotis atstovaujame klube;
- galėjo atstovauti tik klubą, kuriame buvo registruoti;
- galėjo pereiti į kitą klubą, be senojo sutikimo – sezono pabaigoje;
- galėjo pereiti į kitą klubą su klubo ir FA sutikimu – sezono metu.

1891 m. Anglijos Futbolo Lyga (ang. *The English Football League*) (toliau – FL) pritaikė ir praplėtė FA nustatytą reguliavimą ir įvedė esminį, tačiau itin kritikuotiną pakeitimą – sportininkai, net ir pasibaigus sutarčiai, nepaisant, kuris sezono laikotarpis, be klubo sutikimo pereiti į kitą FL klubą negalėjo (McArdle, 2000). Sportininkai, nenorėdami tęsti atstovavimo klubui, tapdavo „įkalinti“ – sportininkus, nesutikusius sudaryti naujos sutarties, klubas galėjo įtraukti arba į „pasilikty“ (angl. *Retained*), arba į parduodamų sportininkų sąrašus (angl. *transfer listed*) (McArdle, 2000). Užsienio autorių nuomone, *retain and transfer* sistema buvo sukurta siekiant apriboti „perteklinį“ sportininko judėjimą tarp futbolo klubų ir užtikrinti didelių finansinių galimybių neturinčių klubų konkurencingumą (Curtis, Gewirtz, 1995, cituota Mako, 1999, p. 417).

Pastarasis transferų sistemos modelis daugiau nei 10 m. buvo taikomas tik FL klubams, tad sportininkai galėjo pereiti į žemesnių lygų komandas, kuriose, be abejo, sąlygos buvo ženkliai prastesnės, tačiau net ir tai 1910 m., FL ir žemesnės – Pietinės lygos (angl. *Southern League*) susitarimu buvo uždrausta (McArdle, 2000). Be to *Transfer and retain* mechanizmas klubams suteikė teisę sutartyse nustatyti maksimalų sportininkų atlyginimą (McArdle, 2000).

Retain and transfer sistema, autoriaus nuomone, buvo naudinga klubams, kurie nebuvo itin pasiturintys, neturėjo galimybės profesionaliausiems sportininkams mokėti konkurencingus atlyginimus, o tai pagrįstai kėlė sportininkų norą pereiti į klubus, kuriuose jų lauktų geresnės sąlygos. Tačiau tai, autoriaus nuomone, nepateisina egzistavusios „represijos“ sportininkų atžvilgiu.

Ilgainiui sportininkai pradėjo suvokti šios sistemos trūkumus. Bene pirmuoju pasiryžusiu įrodyti *retain and transfer* sistemos trūkumus laikomas britų futbolininkas Herbert Kingaby (Kornbeck, 2017, p. 311). Sportininkui *Aston Villa* klubas, pasibaigus sutarčiai, komplikavo perėjimą į su *Aston Villa* nekonkuruojančią, žemesnės lygos komandą, iš kurios *Aston Villa* reikalavo tuo metu nerealios 350 svarų kompensacijos (McArdle, 2000). To paskatintas H. Kingaby kreipėsi į teismą su reikalavimu pripažinti

Aston Villa piktnaudžiaujančia transferų taisyklėmis (McArdle, 2000). Dėl esminių trūkumų sportininko argumentuose teismas nepripažino FL ar klubo pažeidžiančio sportininkų ar rinkos teisių, o vėliau ilgą laiką sėkmingų bandymų pakeisti itin ydingą sistemą po H. Kingaby bylos nebuvo (McArdle, 2000).

Esminis pokytis po daugiau nei 70 metų egzistavusioje transferų sistemoje įvyko 1963 m. *High Court of England and Wales, Chancery Division* (toliau – teismas) sprendime byloje *Eastham v Newcastle United* (Czarnota, 2013, p. 3). G. Eastham priklausė *Newcastle United* futbolo klubui, tačiau 1959 m. nesutikęs pasirašyti naujos sutarties prastesnėmis sąlygomis buvo įrašytas į transferų sąrašą ir 7 mėnesius neatstovavo jokiame klubui bei negavo atlyginimo (Czarnota, 2013, p. 3). Vėliau G. Eastham įsigijo *Arsenal* futbolo klubas, tačiau tikėdamasis pokyčių sportininkas futbolo klubą *Newcastle United*, FL ir FA padavė į teismą (Czarnota, 2013, p. 3). Teismo sprendimu buvo pripažinta, kad transferus reguliuojančios sistemos „sulaikymo“ (angl. *retain*) dalis, neleidžianti sportininkui pasibaigus sutarčiai su senuoju klubu pereiti į kitą klubą, yra nepagrįsta ir ribojanti prekybos ir laisvos rinkos taisyklės (angl. *unreasonable restraint of trade*) (Czarnota, 2013, p. 3). Tačiau „*transfer*“ dalis ir jos reguliavimas, teismo nuomone, buvo pateisinamas, kadangi leido finansiškai silpnesniems klubams išsilaikyti (Czarnota, 2013, p. 3).

Galima teigti, kad *Eastham v Newcastle* sprendimas paskatino šiuos FA transferų sistemos pakeitimus (McArdle, 2000):

- buvo panaikinta klubų galimybė „sulaikyti“ (angl. *Retain*) sportininkus, su kuriais nesudaryta sutartis, taip sportininkams suteikiant ženkliai didesnę mobilumo laisvę;
- sportininkai, kurių paslaugų klubams neberekėjo, pasibaigus sutarčiai, be kompensacijos (angl. *free transfer*) galėjo pereiti į kitą klubą;
- buvo įsteigtas transferų arbitražas (angl. *Transfer Tribunal*), kuris sportininkams padėdavo išspręsti ginčą su senuoju klubu ir pereiti į kitą.

Iš esmės, tokiu principu veikianti transferų sistema Europoje egzistavo iki Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (toliau – ESTT) sprendimo byloje *Union Royale Belge des Sociétés de Football Association v Bosman* (toliau – *Bosman* byla) (*Union royale belge des sociétés de football association ASBL v Jean-Marc Bosman*, 1995).

1.2.2. Teisinio transferų reguliavimo tarptautiniu lygmeniu pradžia

Transferų reguliavimą Europos lygmeniu galima užfiksuoti 1982 m. (De Weger, 2016, p. 6). Europos futbolo federacijų asociacija ((angl. *Union of European Football Associations*) (toliau – UEFA) 1982 m. priėmė pirmą transferus reguliuojančių nuostatų rinkinį – Bendradarbiavimo tarp nacionalinių organizacijų ir Europos ekonominės bendrijos šalių principus (angl. *Principles of Cooperation between Clubs of different National Associations of the EEC Countries*) (De Weger, 2016, p. 6).

UEFA principuose buvo nustatyta, kad sportininkai sudaryti sutartį su nauju klubu gali tik pasibaigus sutarčiai su senuoju (De Weger, 2016, p. 6). Vėliau UEFA įvedė galimybę prašyti piniginės kompensacijos⁴ (angl. *transfer fee*) už sportininką, kurio sutartis su senuoju klubu pasibaigusi. Dėl pastarosios kompensacijos sportininką išleidžianti ir priimanti šalis galėjo derėtis, o deryboms dėl racionalios kompensacijos už sportininko perėjimą nepavykus galėjo būti paskirtas specialus UEFA komitetas, padedantis išspręsti tokį šalių ginčą. (De Weger, 2016, p. 6).

Tarptautinio masto perėjimų reglamentavimo pradžia galima laikyti XX a. 9 dešimtmetį. FIFA pirmąjį tarptautinio lygmens transferų reglamentavimą priėmė 1991 m. (De Weger, 2016, p. 6). 1992 m. pastarieji buvo modifikuoti, o 1994 m. įsigaliojo visas nacionalines futbolo federacijas, esančias FIFA narėmis, apimantis reglamentas – Nuostatai, reglamentuojantys sportininkų statusą ir perėjimus (angl. *Regulations governing the Status and Transfer of Players*) (De Weger, 2016, p. 7). FIFA nuostatose buvo įtvirtinta, kad sportininkas su kitu klubu sudaryti sutartį gali tik sutarčiai su senuoju klubu pasibaigus arba likus 6 mėnesiams iki sutarties pabaigos (De Weger, 2016, p. 7). Europos Sąjungos kontekste FIFA reglamentas buvo svarbus ir tuo, kad skirtingai nei UEFA principai, praplėtė reguliuojamų subjektų ratą, transferų reguliavimo taisykles taikant ne tik profesionalams, bet ir mėgėjams (angl. *amateurs*) (De Weger, 2016, p. 7).

1.2.3. Tarptautinių sporto organizacijų autonomijos pabaiga

FIFA ir tarptautiniai jos padaliniai kaip UEFA, Azijos futbolo konfederacija, Šiaurės, Centrinės Amerikos ir Karibų asociacijų futbolo federacija ir kiti palaipsniui tapo visišką autonomiją sportininkų perėjimų priežiūros ir reglamentavimo kontekste turinčiomis organizacijomis, o tai ilgainiui pradėjo kelti įtampa tarp pačios FIFA ir suverenių FIFA narių bei supranacionalinės organizacijos – Europos Sąjungos (Gomtsian *et al*, 2018, p.

⁴ Galima paminėti, kad buvo nustatytas tokios kompensacijos limitas – 5 milijonai Šveicarijos frankų (Van Staveren, 2003 cituota De Weger, 2016, p. 6).

110). Svarbu paminėti, kad ilgą laiką Europos Sąjungos Komisijos požiūris į sporto organizacijų reguliavimą buvo menkas – buvo bandoma tartis ir rasti kompromisą, tačiau visa tai buvo pokyčių neįpareigojančios derybos (Barani, 2005 cituota Geeraert, 2013, p. 42). Tiek FIFA, tiek UEFA leido nacionalinėms futbolo asociacijoms nustatyti vidinių transferų reguliavimą „savarankiškai“, tačiau reglamentavimas turėjo būti griežtai suderintas ir neprieštaraujantis FIFA ir UEFA transferų reguliavimui (Kranz, 1999 cituota Lembo, 2011, p. 545).

FIFA ir UEFA transferų reguliavimas iki *Bosman* bylos sprendimo, Tilburgo universiteto dėstytojų ir profesorių manymu pažeidė šias ES darbuotojams garantuojamas teises ir laisves (Gomtsian, *et al*, 2018, p. 111-112):

- (i) diskriminavo darbuotojus (angl. *employee discrimination*);
- (ii) ribojo darbuotojų pasirinkimo laisvę (angl. *freedom to choose employment*);
- (iii) ribojo judėjimo laisvę (angl. *freedom of movement*).

(i) Autoriaus nuomone, ryškiausiai diskriminacinio pobūdžio nuostata laikytina UEFA nuo 1991 iki 1996 m. egzistavusi „3+2 taisyklė“, kuri reiškė, jog futbolo klubą gali atstovauti tik 3 sportininkai iš užsienio, leidžiant dar 2, jei pastarieji 5 m. gyveno valstybėje, kurioje yra klubas (Brownstone, 2010, p. 6). Pastarosios taisyklės įvedimo siekis buvo skatinti klubus, kad šiuos atstovautu kuo daugiau tos pačios pilietybės sportininkų. Tą patvirtina ir pati UEFA, teigusi, kad pastaroji taisyklė buvo neapribojanti, juolab, ne diskriminuojanti, o skatinanti valstybes ugdyti savus sportininkus (angl. *home-grown players*) (Freeburn, 2009, p. 181). Svarbu paminėti, kad pastaroji taisyklė ir jos įgyvendinimas buvo derinamas su Europos Sąjungos Komisija⁵ (Garcia, 2007, p. 208).

(ii) Sutartis, tarp sportininko ir klubo, galiojo iki nustatyto termino pabaigos, griežtai ribojant sportininką, be finansinių įsipareigojimų klubui, ją nutraukti (Hout, 2009 cituota Gomtsian *et al*, 2018, p. 112). Taip sportininkas, neturėdamas pateisinamos priežasties, negalėjo pakeisti klubo (darbdavio).

(iii) Sportininkų, kaip darbuotojų pagal ESTT jurisprudenciją, laisvą judėjimą ribojo klubų nustatytos, net ir pasibaigusios sutarčių „išpirkos“, kurios, iki *Bosman* sprendimo UEFA buvo leidžiamos (*Union royale belge des sociétés de football association ASBL v Jean-Marc Bosman* cituota Irving, 2002, p. 648).

⁵ UEFA atstovas 2007 metais, teigė, kad taisyklės 3+2 sudarymo metu UEFA buvo tariamasi su Europos Sąjungos komisijos nariu, atsakingu už vidaus rinką, manydami, kad taisyklė yra teisinga. Tai (taisyklės įvedimas), anot UEFA, buvo susitarimo su Europos Sąjungos komisija vaisius, kuriuo buvo siekiama naudoti futbolui (UEFA official, 2007 cituota Garcia, 2007, p. 208).

Universalus šių problemų pripažinimas matomas *Bosman* byloje, kuri kitoje darbo dalyje bus analizuojama atsakant, kaip pastarasis ESTT sprendimas išsprendė minėtus Europos Sąjungos garantuojamų teisių ir laisvių apribojimus.

1.3. Teisinis transferų reguliavimas Europoje po 1995 m.

Transferų sistemos „revoliucija“ laikytinas ESTT sprendimas byloje *Union Royale Belge Sociétés de Football Association and others v. Bosman (Union royale belge des sociétés de football association ASBL v Jean-Marc Bosman)*. Brendan Schwab teigimu, pastarasis ESTT sprendimas yra bene svarbiausias sporto teisės pasiekimas (Schwab, 2017, cituota Hamernik, 2021, p. 606). Jean-Marc Bosman buvo profesionalus futbolininkas, 1988–1990 m. atstovavęs pirmojoje Belgų lygoje besivaržantį *RC Liège* (toliau – RCL) futbolo klubą. RCL 1990 m. J.-M. Bosman pasiūlė naują sutartį, kurios dėl prastesnių sąlygų sportininkas atsisakė. J.-M. Bosman buvo įrašytas į transferų sąrašą (angl. *transfer list*), o kaip „treniravimo“ kompensaciją RCL nustatė 11 430 000 Belgijos frankų (toliau – BEF) mokesčių. Ši suma, atgrasiusi kitus futbolo klubus nuo žaidėjo įsigijimo, buvo patvirtinta Belgijos futbolo asociacijos (toliau – URBSFA). Antros Prancūzijos futbolo lygos komanda Dunkerque su RCL susitarė dėl laikino J.-M. Bosman transfero vienerių metų laikotarpiui ir įsipareigojo sumokėti 1 200 000 BEF kompensaciją po to, kai Prancūzijos futbolo federacija gaus URBSFA išduotą tarptautinį transfero sertifikatą. RCL įtarė, jog Dunkerque sumokėti sutartos kompensacijos negalės, todėl į URBSFA prašymo išduoti tarptautinį transfero sertifikatą nepateikė. To pasėkoje be klubo likęs J.-M. Bosman ieškiniu kreipėsi į Lježo pirmosios instancijos teismą (pranc. *Tribunal de première instance de Liège*), kuriame prašė įpareigoti: URBSFA ir RCL mokėti 100 000 BEF kas mėnesi, kol žaidėjas ras naują klubą; uždrausti atsakovams kliudyti potencialiam J.-M. Bosman įsidarbinimui ir į ESTT pateikti prejudicinį klausimą.

J.-M. Bosman teigė, kad UEFA ir URBSFA transferų politika prieštarauja 1957 m. Romos sutarties (Europos ekonominės bendrijos steigimo sutartis, 1957) (toliau – EEB sutartis) 48, 85 ir 86 straipsniams (dabar galiojančios Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (toliau – SESV) 45, 101 ir 102 straipsniai (Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo..., 2016)). EEB sutarties 48 (dabar – 45 SESV) straipsnis nustatė, jog Europos bendrijoje yra užtikrinama darbuotojų judėjimo laisvė, reiškianti, kad įdarbinimo, darbo užmokesčio ir kitų darbo bei įdarbinimo sąlygų atžvilgiu panaikinama bet kokia valstybių narių darbuotojų diskriminacija dėl pilietybės (Europos ekonominės bendrijos steigimo sutartis, 1957). Pastarojo straipsnio 3 dalis numatė, kad darbuotojų judėjimo laisvė gali būti ribojama tik viešosios tvarkos, visuomenės saugumo ir visuomenės sveikatos sumetimais.

85 (dabar – 101 SESV) ir 86 (dabar – 102 SESV) EEB sutarties straipsniai nustatė rinkos ribojimo draudimą (Europos ekonominės bendrijos steigimo sutartis, 1957).

Po ilgą laiką nacionaliniuose Belgijos teismuose vykusių ginčų, Lježo apeliacinės instancijos teismas (pranc. *Cour d'appel de Liège*) sustabdė bylos nagrinėjimą ir ESTT prašė priimti prejudicinį sprendimą dėl šių klausimų (*Union royale belge des sociétés de football association ASBL v Jean-Marc Bosman*, 1995):

„Ar 1957 m. kovo 25 d. Romos sutarties 48, 85 ir 86 straipsniai turi būti aiškinami kaip draudžiantys:

- futbolo klubui reikalauti ir gauti pinigų sumą už vieno iš jo žaidėjų, kurio sutartis baigiasi, įdarbinimą naujame klube,
- nacionalinėms ir tarptautinėms sporto asociacijoms ar federacijoms atitinkamuose savo nuostatuose numatyti nuostatas, ribojančias Europos bendrijos pilietybę turinčių užsienio valstybės žaidėjų dalyvavimą šių organizuojamose varžybose?“.

ESTT sprendime nurodė, kad prejudiciniuose klausimuose nurodytos taisyklės prieštarauja 48 straipsniui, todėl sprendimo dėl EEB sutarties 85 ir 86 straipsnių nepriėmė. ESTT sprendimą tyrimo autorius vertins analizuodamas, kaip buvo išspręsti klausimai, susiję su praeitoje dalyje iškeltais, UEFA daromais darbuotojų teisių ir laisvių pažeidimais: a) darbuotojų diskriminavimas (angl. *employee discrimination*) – ESTT pasisakydamas apie UEFA nustatytas taisykles, kaip „3+2“, konstatavo jas prieštaraujančiomis EEB sutarties 48 straipsniui. „*EEB sutarties 48 straipsnis draudžia taikyti sporto asociacijų priimtas taisykles, pagal kurias jų organizuojamų varžybų rungtynėms futbolo klubai gali registruoti tik ribotą kitų valstybių narių pilietybę turinčių profesionalių žaidėjų skaičių*“ (*Union royale belge des sociétés de football association ASBL v Jean-Marc Bosman*, 1995). ESTT sprendimu pripažino, jog taisyklės, nepaisant jų siekių, ribojančios užsienio sportininkų dalyvavimą sportinėje veikloje yra diskriminacinio pobūdžio. Manytina kad, tikslas – sporto klubams propaguoti vietinių (tos pačios valstybės) sportininkų atstovavimą ir vystymą vietiniuose klubuose yra pagrįstas, tačiau priemonės, kaip „3+2“ taisyklė, yra neproporcingos. Po *Bosman* sprendimo, 1996 m. UEFA komitetas „3+2“ taisyklės atsisakė, taip panaikinant skirtingų tautybių sportininkų skaičiaus klubuose ribojimą (Goodbody, 1996 cituota Garcia, 2007, p. 209);

b) darbuotojų pasirinkimo laisvės ribojimas (angl. *freedom to choose employment*) – „*EEB sutarties 48 straipsnio tiesioginiu veikimu negalima remtis pagrindžiant reikalavimus, susijusius su transfero, parengimo ar treniravimo kompensacija, kuri šio sprendimo priėmimo dieną jau yra sumokėta, arba ją dar reikės sumokėti vykdant iki šios dienos*

atsiradusį įsipareigojimą, darant išimtį asmenims, kurie iki šios dienos pagal taikytiną nacionalinę teisę pateikė teismui ieškinį arba lygiavertę pretenziją“ (Union royale belge des sociétés de football association ASBL v Jean-Marc Bosman, 1995);

c) laisvo judėjimo ribojimas (angl. *freedom of movement*) – „*EEB sutarties 48 straipsnis draudžia taikyti sporto asociacijų priimtas taisykles, pagal kurias kitos valstybės narės pilietybę turintis profesionalus futbolo žaidėjas, pasibaigus sutarčiai su klubu, gali būti įdarbintas kitos valstybės narės klube tik tuo atveju, jei šis klubas sumokėjo senajam klubui transfero, parengimo arba treniravimo kompensaciją“ (Union royale belge des sociétés de football association ASBL v Jean-Marc Bosman, 1995). Tai konstatuodamas ESTT omenyje turi, M. Kalvelio minėtą, žaidėjų be galiojančios sutarties (angl. *out of contract player*) perėjimo reguliavimą (Kalvelis, 2021, p. 133). ESTT pripažino, kad klubai negali reikalauti perėjimo kompensacijos (angl. *transfer fee*) už sportininką, kurio sutartis su senuoju klubu nebesieja. Vėliau buvo atsižvelgta ir į klubų „nuostolius“ praradus sportininką šią problemą 2001 m. išsprendžiant kompensacijų už sportininko treniravimą institutu.*

ESTT sprendimas *Bosman* byloje kardinaliai pakeitė ne tik transferų sistemos reguliavimą, bet ir apribojo tarptautinių sporto federacijų autonomiją. Jacob Kornbeck teigia, kad *Bosman* sprendimo įtaka yra itin ryški, nes privedė prie transferų sistemos pokyčių ne tik Europos Sąjungos viduje, bet ir tarptautiniu lygmeniu, konstatuojant, jog profesionaliems sportininkams turi būti garantuojamos tokios pačios laisvės ir teisės kaip ir kitiems Europos Sąjungos darbuotojams (Kornbeck, 2017, p. 312). Tačiau Europos Sąjungos „konfliktas“ su tarptautinėmis sporto organizacijomis *Bosman* sprendimu nepasibaigė. Nors pastarasis ESTT sprendimas pripažino egzistuojančius fundamentalių Europos Sąjungos garantuojamų teisių pažeidimus, praplėtė sportininkų statusą ir suteikė ženkliai daugiau apsaugų, tačiau visų problemų neišsprendė. To pavyzdžiu galima laikyti vis dar pastebimą laisvo asmenų judėjimo ribojimą, kuris, be abejo, nebėra toks radikalus, koks buvo iki 1995 ir iš esmės yra pateisinamas. Nepaisant to, tarptautinių sporto organizacijų taisyklės, vis dar sukuria aiškiai matomus barjerus laisvo asmenų judėjimo atžvilgiu, pavyzdžiui, FIFA ir FIBA perėjimų laikotarpiams (angl. *transfer windows*) yra numachiusi galimybę sportininkams pakeisti klubą ne ilgiau nei 4 mėnesius per metus (Pearson, 2014, p. 2). Taip pat, atsižvelgiant į sporto dinamiškumą ir pokyčius, probleminiai aspektai atsiranda gan dažnai. To pavyzdžiui laikytina 3 šio darbo dalyje nagrinėjama trečiųjų šalių įtaka.

2. TEISINIS TRANSFERŲ REGULIAVIMAS LIETUVOJE

Dabar galiojančiuose Lietuvos teisės aktuose apie perėjimus nėra minima. Įstatymų leidėjas, laikydamasis universalios transferų sistemos modelio, tą palikęs atskirų sporto šakų federacijoms, kaip LFF, LKF ir kitoms komandinių sporto šakų federacijoms (asociacijoms).

Žiūrint retrospektyviai matoma, jog pirmoje Kūno kultūros ir sporto įstatymo (toliau – KKSĮ) (dabar galiojantis – Lietuvos Respublikos Sporto įstatymas) redakcijoje, galiojusioje nuo 1997 m., buvo, autoriaus nuomone, gan išsamiai apibrėžta, bendro pobūdžio, Lietuvos sporto organizacijoms bei sportininkams taikoma perėjimų sistema (Lietuvos Respublikos sporto įstatymas, 1995).

Nuo 1997 m. liepos 9 d. iki 2009 m. gruodžio 31 d. KKSĮ buvusi norma, apibrėžianti transferus, nekito. 34 KKSĮ straipsnis numatė profesionalių sportininkų perėjimą rungtyniauti į kitą Lietuvos profesionalųjį sporto klubą arba į užsienio valstybės sporto klubą. Lingvistiškai vertinant normos apibrėžimą, kyla klausimas, ar užsienio valstybės sporto klubo „profesionalumas“ įstatymo leidėjo buvo preziumuojamas, ar neturėjo reikšmės KKSĮ reguliavimo kontekste. 4 dalyje įstatymų leidėjas buvo numatęs ir neprofesionalaus sportininko perėjimo galimybes, tačiau jas apribojo sporto šakų federacijų susitarimais.

Pastarojo straipsnio 1 dalyje buvo nustatyta, jog profesionalusis sportininkas turi teisę pereiti rungtyniauti į kitą Lietuvos profesionalųjį sporto klubą ar į užsienio valstybės sporto klubą tik pasibaigus sporto veiklos sutarties galiojimui ir įvykdžius sutartyje numatytus sportininko įsipareigojimus. 2 dalyje buvo numatyta, jog esant profesionalaus sportininko norui pereiti į kitą Lietuvos profesionalųjį sporto klubą ar į kitos valstybės sporto klubą nepasibaigus sporto veiklos sutarties galiojimui ar neįvykdžius sutartyje numatytų sportininko įsipareigojimų, toks perėjimas įmanomas tik tuo atveju, jei dėl to susitaria sportininką išleidžiantis ir sportininką priimančys sporto klubai. Autoriaus nuomone, itin reikšminga buvo KKSĮ 34 straipsnio 3 dalis, kuria įstatymo leidėjas apibrėžė, kokie subjektai nustato konkrečias perėjimų taisykles:

- jeigu profesionalusis sportininkas perėjo iš vieno sporto klubo į kitą, priklausantį tai pačiai klubų asociacijai (lygai, sąjungai), – klubų asociacija (lyga, sąjunga) (įstatymo leidėjas to paties straipsnio 5 dalyje numatė, kad klubų asociacijos (lygos, sąjungos) gali joms priklausančia teise nustatyti sportininkų perėjimo iš vieno sporto klubo į kitą klubą tvarką ir perduoti savo sporto šakos federacijai);

- jeigu profesionalusis sportininkas perėjo iš vienos asociacijos (lygos, sąjungos) sporto klubo į kitai asociacijai (lygai, sąjungai) priklausančią klubą, – tos sporto šakos federacija;
- jeigu profesionalusis sportininkas perėjo iš Lietuvos sporto klubo į kitos valstybės sporto klubą arba kitos valstybės sporto klubo sportininkas pereina į Lietuvos sporto klubą, – tos sporto šakos tarptautinės federacijos taisyklės, o jeigu jų nėra, – klubų tarpusavio susitarimas.

Autoriaus teigimu, toks valstybės reguliavimas iš esmės atspindi *Bosman* bylos įtaką ir vienam subjektui nepalieka vienvaldystės, transferų reguliavimo kontekste. 1997–2008 m. valstybė sportininkų perėjimus prižiūrėjo iš ties išsamiais nuostatomis. Vienintelis esminis autoriaus išvelgiamas trūkumas – nepilnamečių sportininkų perėjimų kontrolė. Nuo 2008 m. balandžio 24 dienos įsigaliojusioje KKSĮ redakcijoje transferus reguliuojanti norma buvo pakeista. Autoriaus nuomone, tai pirmasis įstatymo leidėjo žingsnis link transferų sistemos, kurią reglamentuoja atskiros sporto šakų federacijos. Taigi, nuo 2008 m. balandžio 24 dienos iki 2018 m. gruodžio 31 dienos galiojusiose KKSĮ redakcijose 37 straipsnis nustatė sportininkų profesionalų perėjimą rungtyniauti iš vienos sporto organizacijos į kitą. Normoje buvo numatyta, kad sportininkas profesionalas turi teisę, atsižvelgdamas į sporto veiklos sutartyje arba sporto organizacijų susitarimuose nustatytas sąlygas, pereiti rungtyniauti iš vienos sporto organizacijos į kitą Lietuvos ar užsienio sporto organizaciją. Pastarasis įstatymo straipsnis taip pat nurodė, kad perėjimo sąlygas gali reglamentuoti atitinkamos sporto šakos, kuriai priklauso sporto organizacija, tarptautinės federacijos taisyklės. Galima išskirti šiuos sportininkų perėjimų reguliavimo pakeitimus, lyginant KKSĮ reguliavimą nuo 1997 m. liepos 9 dienos iki 2008 m. balandžio 24 dienos su reguliavimu nuo 2008 m. balandžio 24 dienos iki 2018 m. gruodžio 31 dienos:

(i) Įstatymų leidėjas nekonkretizavo transfero subjekto. Įstatyme nuo 2008 iki 2018 m. nebuvo minima apie profesionalaus sportininko perėjimą į kitą profesionalųjį sporto klubą. Atsirado platesnė – sporto organizacijos sąvoka, pakeitusi profesionalaus sporto klubo sąvoką. Tačiau, ar platesnė sąvoka – organizacija, atitinką transferų esmę. Pavyzdžiui, FIFA perėjimų reglamentas (*Regulations on the status and...2022*) skyriuje, nurodantiame sąvokas, numato, kad perėjimas įvyksta iš vieno klubo į kitą, tačiau žaidėjo registracija juda (angl. *movement*) tarp organizacijų (angl. *associations*). Todėl, autorius mano, kad perėjimas, kaip toks, gali įvykti tik tarp klubų.

(ii) 2008 – 2018 KKSĮ sportininkų teisę pereiti į kitą sporto organizaciją apribojo plačiau (Lietuvos kūno kultūros ir sporto...,1995). Skirtingai nei 1997–2008 m., KKSĮ nustatė, jog sportininką riboja:

a) sporto veiklos sutarties sąlygos; b) sporto organizacijų susitarimuose nustatytos sąlygos; c) tarptautinės sporto šakos federacijos taisyklės. Buvo atsisakyta, autoriaus nuomone, *retain* sistemą primenančios nuostatos – „tik pasibaigus sporto veiklos sutarties galiojimo laikui ir įvykdžius sutartyje numatytus sportininko įsipareigojimus“. Apibrėžiant, kad sportininką riboja sporto veiklos sutarties sąlygų visuma, įstatymų leidėjas nesudarė įspūdžio, jog sportininkas yra visiškai ribojamas termino, nepaisant to, kad 1997–2008 m. KKSĮ redakcijose buvo užsiminta ir apie galimybę pereiti nepasibaigus sutarties terminui. Autoriaus nuomone, 2008–2018 m. KKSĮ redakcijose į sportininko mobilumo galimybę buvo žiūrima liberaliau.

(iii) Buvo atsisakyta plataus subjektų, nustatančių perėjimų taisyklės, apibrėžimo. Taip, autoriaus nuomone, netiesiogiai, einant prie transferų sistemos, kurią reguliuoja atskirų sporto šakų, tiek nacionalinės, tiek tarptautinės federacijos.

Būtent pastarieji 2008 m. KKSĮ pakeitimai sufleravo po daugiau nei 10 m. įvykusį transferų sistemos Lietuvoje modelio pakeitimą. Dabar Lietuvos Respublikos Sporto įstatyme, pakeitusiame KKSĮ, sportininkų perėjimų reguliavimo nėra. Tai reiškia, kad sportininkų perėjimų reguliavimas ir sistemos nustatymas priklauso sporto šakų federacijoms. Galima paminėti, kad remiantis 2013 m. duomenimis Lietuva buvo 1 iš 8 Europos Sąjungos valstybių (Belgija, Bulgarija, Graikija, Vengrija, Italija, Portugalija ir Ispanija), kuriose sportininkų perėjimų kontrolė vis dar buvo numatyta valstybės teisės aktu (Study on the economic and..., 2013, p. 35). Autoriaus nuomone, transferų sąvokos ar reguliavimo taisyklių Lietuvos įstatymuose įtvirtinti nebūtina, tačiau tai nereiškia, kad kitų, su transferais susijusių aspektų, pavyzdžiui, sporto agentų, reguliavimas nebūtų pravartus.

2.1. Transferų sistemos atskirose sporto šakose

Kaip ir minėta aukščiau, Lietuvoje pagal dabartinį reguliavimą už transferų taisyklės ir sistemą yra atsakingos nacionalinės sporto šakų federacijos. Šioje tyrimo dalyje, bus analizuojamos pagrindinių komandinio sporto šakų federacijų – LFF ir LKF transferų sistemos. Būtina pabrėžti, kad nacionalinės sporto šakų federacijos yra atskaitingos tarptautinėms, todėl kalbant sporto šakos apie transferų sistemą Lietuvoje, bus analizuojamos ir tarptautinių sporto šakų federacijų perėjimų taisyklės ir jų taikymas Lietuvos sporto šakų federacijose, siekiant nustatyti, ar tarptautinių ir nacionalinių sporto federacijų reglamentavimas neribuoja Europos Sąjungos garantuojamų laisvių ir teisių.

Šioje dalyje analizuojant atskirų sporto šakų transferų sistemas Lietuvoje bus siekiama išsiaiškinti ir nacionalinėms sporto šakų federacijoms paliktą reguliavimo „erdvę“, o to bus siekiama orientuojantis į šiuos aspektus: (i) sutartinių santykių specifika; (ii) perėjimų

registravimas; (iii) nepilnamečių sportininkų apsauga; (iv) kompensacijų sistema; (v) federacijų numatytos ginčų dėl perėjimų nagrinėjamo institucijos.

2.1.1. Lietuvos futbolo federacijos transferų sistema ir jos teisinio reguliavimo santykis su tarptautinės futbolo federacijos reguliavimu

Tarptautiniu lygmeniu futbolo transferų sistemą ir tvarką nustato FIFA. 2022 m. redakcijos RSTP 1 straipsnio 1 dalyje numatyta, jog reglamentas įtvirtina nacionalines futbolo federacijas, esančias FIFA narėmis, įpareigojančias taisykles, susijusias su žaidėjų statusu, tinkamu jų dalyvavimu varžybose ir perėjimais tarp skirtingoms federacijoms priklausančių klubų (Regulations on the status and...2022).

Remiantis oficialiu LFF puslapiu (Lietuvos futbolo federacija, n. d.) LFF narystė FIFA prasidėjo 1923 m., o po Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo 1991 m. buvo atnaujinta. Tai vienareikšmiškai reiškia, kad RSTP taikymo ribose yra ir LFF. RSTP 2 dalyje yra nustatyta, jog transferų, tarp klubų toje pačioje asociacijoje (lygoje) esančių klubų tvarką, suderinusi su imperatyviomis RSTP nuostatomis, nusistato nacionalinė federacija, tačiau nacionalinės federacijos nuostatos turi būti patvirtintos atsakingo FIFA organo (Regulations on the status and...2022). 2021 LFF vykdomojo komiteto buvo priimtas dabar galiojantis LFF žaidėjų statuso ir perėjimo reglamentas (Lietuvos futbolo federacijos žaidėjų statuso...,2021) (toliau – ŽSPR).

Sutarties (toliau – sutartis arba kontraktas⁶) stabilumo principai (angl. *contractual stability*) įtvirtinti RSTP 13–18 straipsniuose (Regulations on the status and...2022). FIFA numato, kad šalys (žaidėjas ir klubas), sudariusios sutartį, privalo jos laikytis (*pacta sunt servanta*), o sutarties pasibaigimas apribojamas sutartyje numatyto termino suėjimu ir abiejų šalių susitarimu (RSTP 13 straipsnis). Kituose straipsniuose numatyta, kad sutartis gali būti sudaryta 1–5 m., o sutarties nutraukimo pasekmės diferencijuojamos nutraukimo priežastimi ir objektyviomis aplinkybėmis (RSTP 14-18 straipsniai) (Regulations on the status and...2022). Numatytos sutarties nutraukimo dėl pagrįstos priežasties (*just cause*) galimybės ir aplinkybės, kai pagrįsta priežastis yra pakankama, ir sportininkui nesukelianti nei finansinių, nei sportinių pasekmių. Pagrįsta priežastimi FIFA laiko finansinių įsipareigojimų iš klubo pusės nesilaikymą ir sportines priežastis, pavyzdžiui, žaidėjas sezono metu sužaidžia mažiau nei 10% oficialių varžybų (RSTP 14–15 straipsniai) (Regulations on the status and...2022). Ganėtina griežta nuostata laikytina RSTP 16 straipsnyje numatyta taisyklė, jog sezono metu sutarties vienašališkai nutraukti negalima.

⁶ Kontraktas, anot LFF – profesionalo ir klubo raštu sudaryta sutartis dėl sportinės veiklos, atitinkanti reglamente nustatytus reikalavimus (ŽSPR 2 straipsnis) (Lietuvos futbolo federacijos žaidėjų statuso...,2021)

Pastaroji *lex generalis* taisyklė siekia užtikrinti sutarties stabilumą, suteikiant klubui garantiją dėl visų klubų žaidėjų sutartinių įsipareigojimų (Kjær, 2017, p 11). Sutartį nutraukus, kai pagrįsta priežastis neįrodoma, FIFA, kaip galimas pasekmes įvardina – (i) šalies, vienašališkai nutraukusios sutartį mokamą kompensaciją. FIFA RSTP 17 straipsnyje numato, kad kompensacijos apskaičiavimas ir mokėjimas priklauso nuo valstybės narės (federacijos) teisės aktų (Regulations on the status and...2022). Pagal ŽSPR 20 straipsnį, kompensacijos apskaičiavimas ir mokėjimas priklauso nuo: Lietuvos Respublikos teisės aktų, futbolo kaip sporto specifikos ir kitų objektyvių priežasčių ir fakto, ar žaidėjas, nutraukęs sutartį, pasirašė ar nepasirašė sutarties su nauju klubu (Lietuvos futbolo federacijos žaidėjų statuso...,2021). Svarbu, kad sportininkui sudarius sutartį su nauju klubu už kompensacijos sumokėjimą solidariai atsakingi tiek sportininkas, tiek naujasis klubas (ŽSPR 22 straipsnis). (ii) Sportinė sankcija – apribojimas dalyvauti oficialiose rungtynėse 4–6 mėnesių laikotarpiui, atsižvelgiant, ar yra sunkinančių aplinkybių (RSTP 17 straipsnis) (Regulations on the status and...2022). Vertinant sutarties (kontrakto) sudarymo formaliasias sąlygas, FIFA šio aspekto reguliavimą palikusi valstybėms. ŽSPR 23 straipsnis numato, kad privalomas kontrakto sąlygas nustato LFF vykdomasis komitetas (Lietuvos futbolo federacijos žaidėjų statuso...,2021). Svarbu paminėti, kad kontraktas Lietuvoje yra LR sporto įstatymo reglamentuojama sporto veiklos sutartis (Lietuvos Respublikos sporto įstatymas, 1995) (toliau – SĮ). SĮ 10 straipsnis nustato, kad visos sporto veiklos sutartys privalo būti rašytinės, o jose numatytos sutarties šalių teisės ir pareigos, atlygis, sutarties šalių atsakomybė už sporto veiklos sutartyje nurodytų įsipareigojimų nevykdymą, sutarties galiojimo terminas. Tai pagal įstatymą yra imperatyvios sąlygos, kurių paisyti privalo ir LFF, tačiau SĮ 10 straipsnis nedraudžia sporto veiklos sutartyje susitarti ir dėl kitų sąlygų. Taip pat Lietuvos Aukščiausiasis Teismas savo jurisprudencijoje yra išaiškinęs, kad profesionalaus sporto teisiniams santykiams galioja sutarties laisvės principas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. vasario 21 d. nutartis civilinėje byloje). Tai reiškia, kad šalys sudarančios sporto veiklos sutartį, gali susitarti dėl visų viešosios tvarkos, geros moralės ir imperatyvių įstatymo nuostatų nepažeidžiančių sąlygų.

FIFA numato atskiras sportininkų registracijos tvarkas vietinių (tarp tos pačios federacijos klubų) ir tarptautinių (iš vienos federacijos klubo į kitos federacijos klubą) perėjimų atvejais (Regulations on the status and...2022) (RSTP 6 straipsnis; RSTP 3 priedo 1–10 straipsnis). FIFA įpareigoja valstybės nars vietinių perėjimų fiksavimą vykdyti savo registracijų sistemose. Lietuvoje vietiniai perėjimai registruojami LFF administruojamoje elektroninėje žaidėjų registracijos sistemoje COMET (Lietuvos futbolo federacijos žaidėjų statuso...,2021). ŽSPR 10 straipsnis nurodo, kad jeigu žaidėjas, kuris nėra tinkamai

registruotas COMET sistemoje, dalyvauja bet kokiose oficialiose rungtynėse – laikoma, kad toks žaidėjas rungtynėse dalyvavo neteisėtai. Taip pat numatyta, kad už pastarąjį pažeidimą žaidėjui ir (arba) klubui / komandai gali būti taikomos LFF drausmės kodekse numatytos sankcijos. Tai parodo griežtą RSTP įpareigojančių nuostatų dėl vidinių perėjimų registravimo laikymąsi. Žaidėjui, registruojamam COMET sistemoje, priskiriamas FIFA ID numeris, be kurio žaidėjas dalyvauti organizuotose rungtynėse negali. Taip pat vietiniai perėjimai LFF jurisdikcijoje grindžiami paleidžiamuoju raštu (ŽSPR 13 straipsnis) (Lietuvos futbolo federacijos žaidėjų statuso...,2021). Paleidžiamąjį raštą išduoda žaidėją išleidžiantis klubas jį per COMET sistemą pateikdamas LFF, o tai yra būtinoji sąlyga siekiant sportininką registruoti naujajame klube. Atsisakyti išduoti paleidžiamąjį raštą klubas gali tik egzistuojant galiojančiai sutarčiai tarp sportininko ir klubo, o tarp šalių esantys finansiniai įsipareigojimai negali būti pagrįsta priežastimi neišduoti paleidžiamojo rašto⁷ (Lietuvos futbolo federacijos žaidėjų statuso...,2021). Tarptautiniai žaidėjų perėjimai yra grindžiami registracija RSTP 3 priedo 1 straipsnyje įtvirtintoje transferų suderinamumo sistemoje⁸ (angl. *transfer matching system*) (toliau – FIFA TMS), kuri užtikrina visų su sportininko transferu susijusių duomenų perdavimą transferus prižiūrinčioms organizacijoms, o tai padeda užtikrinti transferų skaidrumą (Regulations on the status and...2022). Tiek iš Lietuvos išvykstančių, tiek į Lietuvą atvykstančių sportininkų registracija FIFA TMS yra privaloma.

Nepilnamečių perėjimai, futbolo kontekste, yra istoriškai „jautri“ tema. Autoriaus nuomone, dabar egzistuojančiai griežtai nepilnamečių sportininkų apsaugai visų sporto šakų kontekste, didelę įtaką turi Europos Sąjungos sportininkų traktavimas darbuotojais, to pavyzdžiu galima laikyti 1994 m. Europos Sąjungos Tarybos direktyvą 94/33/EB *dėl dirbančio jaunimo apsaugos* (Europos Sąjungos Tarybos Direktyva 94/33/EB, 1994), kuri nepilnamečiams sportininkams garantuoja apsaugą. Futbolo perėjimų kontekste, nepilnamečių sportininkų apsauga, kuri draudė tarptautinius perėjimus asmenims iki 18 m., pirmą kartą buvo įtvirtinta 2001 m. RSTP redakcijoje (De Weger, 2016, p. 10). Dabar FIFA tarptautinius nepilnamečių perėjimus reguliuoja itin griežtai (Regulations on the status and...2022). (RSTP 19,19bis straipsniai). RSTP 19 straipsnis įtvirtina nepilnamečių sportininkų perėjimų draudimą ir šio draudimo išimtis, galiojančias visoms federacijoms

⁷ Tarptautinė ledo ritulio federacija (angl. *international ice hockey federation*) transferų taisyklių 3 straipsnio 5 dalyje numato galimybę nacionalinėms ledo ritulio asociacijoms sportininkams pereiti į kitą klubą neleisti jei žaidėją su klubu sieja finansiniai įsiskolinimai (2020/21 – 2021/22 Season IIHF international transfer regulations, 2020). Tai autoriaus žiniomis, yra vienintelė sporto federaciją leidžianti klubams „sulaikyti“ įsiskolinusius žaidėjus.

⁸ LFF reglamento 2 straipsnis FIFA TMS įvardina kaip duomenų informacinę sistemą, kurios pagrindinis tikslas yra supaprastinti tarptautinius žaidėjų perėjimus bei užtikrinti šio proceso skaidrumą ir savalaikį informacijos gavimą, kuri, taip pat, fiksuoja visus tarptautinius žaidėjų perėjimus

narėms. LFF draudimo išimtis integravo ŽSPR 27 straipsnyje (Lietuvos futbolo federacijos žaidėjų statuso...,2021). Pastarajame straipsnyje numatytos šios išimtis, kada draudimas negalioja: (i) kai žaidėjo tėvai, dėl priežasčių, nesusijusių su futbolu, persikelia į valstybę, kurioje yra naujasis klubas; (ii) 16–18 m. turintiems žaidėjams, norintiems pereiti į kitą klubą, esantį asmens gyvenamojoje valstybėje, Europos Sąjungos ar Europos ekonominės erdvės teritorijoje, naujam klubui įsipareigojus – rūpintis žaidėjo ugdymu ir treniravimu, užtikrinti akademinį ir (ar) mokyklinį mokymą, rūpintis optimaliomis nepilnamečio gyvenimo sąlygomis ir pateikti įrodymus, patvirtinančius šių įsipareigojimų vykdymą; (iii) žaidėjui gyvenant ne toliau kaip 50 km nuo valstybės, kurios pilietis yra, sienos, o klubas, į kurį žaidėjas nori pereiti, yra kaimyninės valstybės federacijoje, nutolęs ne toliau kaip 50 km nuo žaidėjo gyvenamosios valstybės sienos, taip nustatant, kad maksimalus atstumas nuo žaidėjo gyvenamosios vietos iki klubo buveinės nebūtų didesnis kaip 100 km; (iv) žaidėjui be tėvų paliekant savo kilmės valstybę dėl humanitarinių priežasčių, ypač susijusių su jo gyvybe ar laisve, kuriai kyla grėsmė, ir todėl jam bent laikinai leidžiama apsigyventi atvykimo valstybėje⁹; (v) žaidėjui studentui, be tėvų laikinai persikėlusiam į kitą valstybę dėl akademinų priežasčių, pavyzdžiui, dalyvavimo mainų programoje¹⁰ (Lietuvos futbolo federacijos žaidėjų statuso...,2021). Žaidėjų, neturinčių 10 m. perėjimus, nepaisant, kad yra ŽSPR numatyta išimtis, tvirtina FIFA futbolo tribunolo žaidėjų statuso kolegija. Žaidėjo, kuriam nėra suėję 10 m., perėjimo atveju federacija, ketinanti registruoti žaidėją privalo užtikrinti, kad egzistuoja viena iš aukščiau nurodytų išimčių.

Futbolo transferų sistemoje egzistuoja treniravimo / parengimo kompensacijos ir solidarumo įmokos. Treniravimo / parengimo ir solidarumo kompensacijų sąvokos, dėl kurių FIFA vykdė derybas su Europos Komisija, pirmose RSTP redakcijose atsirado po *Bosman* sprendimo (Kalvelis, 2021, p. 138). ŽSPR 29 straipsnyje numato, kad treniruočių kompensacija mokama žaidėją treniravusiam klubui: (i) kai žaidėjas pirmą kartą registruojamas kaip profesionalas; (ii) kiekvieno profesionalo perėjimo iš klubo į klubą atveju, iki kalendorinių metų, kuriais profesionaliam žaidėjui sukanka 23 m., pabaigos (Lietuvos futbolo federacijos žaidėjų statuso...,2021). Solidarumo įmoka įtvirtinta ŽSPR 30 straipsnyje, kuris nurodo, kad jeigu profesionalus sportininkas, nepasibaigus jo sutarčiai su senuoju klubu, pereina į kitą klubą, bet kuris prie jo ugdymo ir treniravimo prisidėjęs klubas privalo gauti ankstesniam klubui mokamos kompensacijos (angl. *transfer fee*) dalį.

⁹ RTSP 7 priede yra kalbama apie dabar vykstantį karą Ukrainoje. RTSP 7 priedo 7 dalis numato, kad visiems nepilnamečiams ukrainiečiams taikoma pastaroji išimtis.

¹⁰ Tokiu atveju žaidėjo registracija naujajame klube gali būti tik iki kol jam sukaks 18 m. arba iki akademinės ar mokyklos programos pabaigos neviršijant 1 m., tačiau tokiu atveju naujasis klubas gali būti išimtinai tik mėgėjiškas, neturintis profesionalios komandos ir neturintis teisinio, finansinio ar *de facto* ryšio su profesionaliu klubu.

ŽSPR 4 priedo 1 straipsnyje numatyta, kad solidarumo išmokos suma skaičiuojama iš už transferą gautos kompensacijos sumos atskaičiuojant 5–10 procentų sumą¹¹, kuri padalinama sportininką treniravusiems ir ugdžiusiems klubams (Lietuvos futbolo federacijos žaidėjų statuso...,2021).

FIFA numato, jog nacionalinės asociacijos (federacijos) privalo nustatyti ginčų tarp žaidėjų ir klubų sprendimo taisyklės, kurios turi būti suderintos su RSTP numatytais principais (RTSP 1 straipsnis) (Regulations on the status and...2022). LFF numato, kad ginčai, kylantys dėl kontraktų ar kitų savo esme su sportine veikla susijusių klausimų, besikreipiančios suinteresuotos šalies pasirinkimu gali būti sprendžiami bendrosios kompetencijos teismuose arba Apeliaciniame komitete (ŽSPR 31 straipsnis). Yra numatyta ir apeliacinė tokių ginčų nagrinėjimo tvarka, tačiau ji reglamentuojama LFF įstatuose (Lietuvos futbolo federacijos įstatai, 2021) 61 įstatų straipsnis numato, kad apeliacinis skundas dėl LFF organo sprendimo ginčiuose tarp LFF, narių, lygų, žaidėjų, klubų, oficialių asmenų ar žaidėjų agentų gali būti pateikiamas CAS. Tyrimo autoriaus nuomone, LFF turėtų imti pavyzdį iš LKF ir svarstyti galimybę prie ginčus nagrinėjančių institucijų priskirti ir sporto arbitražą prie Vilniaus komercinio arbitražo teismo¹².

2.1.2. Lietuvos krepšinio federacijos transferų sistema ir jos teisinio reguliavimo santykis su tarptautinės krepšinio federacijos reguliavimu

Krepšinio transferų sistemą tarptautiniu mastu reguliuoja Tarptautinė krepšinio federacija (pranc. *Federation internationale de basketball association*). FIBA vidaus tvarkos taisyklių (angl. *internal regulations*) 3 knyga reglamentuoja žaidėjų ir oficialių asmenų statusą, perėjimus ir licencijavimą (FIBA Internal regulations book 3...,2022) (toliau – FIBA perėjimų taisyklės). LKF perėjimų reguliavimą numatęs LKF konferencijos nutarime dėl taisyklių, reglamentuojančių žaidėjų perėjimus ir kompensacijas už paruoštą žaidėją, tvirtinimo (Dėl taisyklių, reglamentuojančių žaidėjų...,2020) (toliau – LKF perėjimų taisyklės).

FIBA yra nustačiusi, kad atsižvelgdamos į FIBA „dvasią“, (angl. *in the spirit of*) vidinius (nacionalinius) perėjimų sistemą ir tvarką FIBA valstybės narės tvirtina pačios (FIBA perėjimų taisyklių 57 punktą) (FIBA Internal regulations book 3...,2022). Autoriaus

¹¹ Atsižvelgiant į sportininko metus praleistus jį treniravusiame klube, nuo kalendorinių metų kai žaidėjui sukako 12 m. iki kalendorinių metų, kuriais jam sukako 23 m.

¹² Lyginant sporto arbitražą prie Vilniaus komercinio) arbitražo teismo (toliau – SA su CAS galima iškelti šiuos SA pranašumus:

- (i) Ženkliai mažesni bylinėjimosi kaštai;
- (ii) Sportinį ginčą sprendžiančių arbitrų skaičius, kai šalys neatranda konsensuso;
- (iii) Ginčo sprendimo kalba atsižvelgiant į vertimo kaštus, kaip papildomas išlaidas;
- (iv) Palankesni terminai.

nuomone, nuostatos konstrukcija leidžia suprasti, kad FIBA nacionalinėms krepšinio asociacijoms palieka didesnę tvarkos nusistatymo erdvę nei FIFA. Tarptautinės federacijos įtaka krepšinio perėjimų reguliavimui, lyginant su FIFA, yra ženkliai mažiau detalizuojanti ir įpareigojanti, visgi dabar pastebimas finansiškai stabilesnių klubų dominavimas gali privesti prie pokyčių netolimoje ateityje (Study on the economic and..., 2013, p. 67).

Sutarčių sudarymo tvarka ir stabilumas FIBA, skirtingai nei FIFA, nėra akcentuojamas, tai paliekant federacijų sprendimui. Svarbu paminėti, kad net ir LKF perėjimų nuostatuose, apie sutartinius santykius ir jų specifiką yra labai nedaug. Galima atrasti tik LKF perėjimų taisyklių 3 priede, kuris iš esmės yra sutarties tarp sportininko ir klubo šablonas (Dėl taisyklių, reglamentuojančių žaidėjų..., 2020). Priede numatytos būtinosios ir rekomendacinės sutarties sudarymo sąlygos, iš esmės yra identiškos sporto veiklos sutarčiai numatytoms sąlygoms SĮ 10 straipsnyje (Lietuvos Respublikos sporto įstatymas, 1995). Autorius atkreipia dėmesį, kad pagal šabloną, sutartį sportininkas nutraukti gali vienašališkai sutarčiai nepasibaigus ir nesant klubo kaltės tik įvykdęs visus sutartyje nustatytus įsipareigojimus (LKF perėjimų taisyklių 3 priedas) (Dėl taisyklių, reglamentuojančių žaidėjų..., 2020). Tyrimo autoriaus nuomone, tai nėra konkreti ir potencialiai problematinė nuostata, kurią galima pastebėti FIBA įsteigto krepšinio arbitražo teismo (angl. *basketball arbitral tribunal*) (toliau – BAT) jurisprudencijoje. Anot BAT, vienašališkas sutarties nutraukimas, kurį inicijuoja klubas, turi būti pagrįstas įrodymais, kad žaidėjas padarė esminį sutarties pažeidimą. Pavyzdžiui, jeigu žaidėjas atsisako dalyvauti varžybose ar treniruotėse, tai įrodyti pareiga kyla sutartį nutraukti ketinančiam klubui. Klubai tokio pavyzdžio atveju yra įpareigoti įrodyti, kad žaidėjo pareigų, numatytų sutartyje, pažeidimai yra esminiai ir trukdantys vystyti tolimesni bendradarbiavimą (*Sirutavicius v/ BC Mures, Targu Mures*, 2011). Taip pat, akcentuojant klubo galimybę vienašališkai nutraukti sutartį, galimas to teisėtumo užtikrinimas – sutarties laisvės principo įgyvendinimas. Sutartyje nurodžius sąlygas, kurioms atsiradus klubas gali nutraukti sutartį, jokių teisinių pasekmių vienašališkas sutarties nutraukimas sporto klubui nesukeltų. BAT ne vienoje byloje yra pasisakęs apie klubo galimybes nutraukti sutartį, jei sportininko atliekamų paslaugų (angl. *performance*) kokybė sporto klubo netenkina. Pagal BAT, nutraukti sutartį dėl žaidėjo demonstruojamos kokybės galima tik sutartyje nusistačius minimalius standartus, kurių klubas iš žaidėjo tikisi, bet net ir sutartyje tai numačius, vienašališkas sutarties nutraukimas, kaip paskutinė sankcija (angl. *last resort*), turėtų būti pagrindžiamas (*Daniels v/ Liaoning Hengye Basketball Club*, 2014).

LKF numatyta vidinių perėjimų tvarka yra grindžiama paleidžiamuoju raštu (angl. *letter of clearance*) – dokumentu, kurį prieš žaidėjo registraciją naujajame klube išduoda žaidėją

išleidžiantysis klubas (LKF perėjimų taisyklių 4 straipsnis) (Dėl taisyklių, reglamentuojančių žaidėjų...,2020). Paleidžiamasis raštas pagal LKF negali būti: (i) tuo pačiu metu išduodamas daugiau kaip 1 paleidžiamąjį rašto prašančiai organizacijai; (ii) apribojantis, sąlyginis arba lygtinis. Taip pat, vienintelė priežastis, dėl kurios sportininką išleidžianti sporto organizacija gali atsisakyti išduoti paleidžiamąjį raštą, yra tarp sportininko ir sporto organizacijos galiojanti sutartis (Dėl taisyklių, reglamentuojančių žaidėjų...,2020). FIBA, kaip ir FIFA bei LFF, perėjimų taisyklėse yra nustatę, kad paleidžiamasis raštas negali būti atidedamas ar neišduodamas dėl tarp sportininko ir klubo kilusių piniginių nesutarimų (angl. *monetary dispute*) (FIBA perėjimų taisyklių 60 punktas) (FIBA Internal regulations book 3...,2022). Svarbu paminėti, kad LKF yra nustatę specifinę užsienio žaidėjų vidinių perėjimų tvarką (Dėl taisyklių, reglamentuojančių žaidėjų...,2020). LKF perėjimų taisyklės numato, kad užsienio žaidėjų vidinių perėjimų (iš vieno Lietuvos klubo į kitą) registravimas grindžiamas LKF raštišku leidimu, be kurio užsieniečio žaidėjo registruoti negalima (LKF perėjimų taisyklių 6 straipsnis) (Dėl taisyklių, reglamentuojančių žaidėjų...,2020). LKF taip užtikrina licencijavimo tvarką, kurią FIBA laiko itin svarbia (FIBA perėjimų taisyklių 94-111 punktai) (FIBA Internal regulations book 3...,2022). Taip pat svarbi nuostata, kurioje numatyta, kad žaidėjų perėjimų iš lygos į lygą terminus ir tvarką varžybų organizacijos (lygos) nusistato tarpusavio susitarimu, ne vėliau kaip iki kiekvienų metų rugsėjo 1 d., tačiau jie negali prieštarauti LKF ir FIBA reglamentams (LKF perėjimų taisyklių 6 straipsnis) (Dėl taisyklių, reglamentuojančių žaidėjų...,2020). Anot tyrimo autoriaus, lygoms paliekama laisvė transferų tvarkos nusistatymo kontekste, nepaisant ribojimo / reikalavimo paisyti LKF ir FIBA taisyklių, sufleruoja kur kas didesnes tam tikrų taisyklių interpretavimo galimybes. Svarbu paminėti, kad LKF jai atskaitingoms asociacijoms (lygoms) leidžia nustatyti registruojamų užsienio žaidėjų skaičiaus ribojimą. Pavyzdžiui, asociacijos Lietuvos krepšinio lyga nuostatuose (toliau – LKL nuostatai) (asociacijos Lietuvos krepšinio lyga..., 2021) numatyta, kad LKL priklausanti komanda gali registruoti ne daugiau kaip 6 žaidėjus – ne Lietuvos piliečius (LKL nuostatų 6 straipsnis). Kyla klausimas, ar tai nesukelia konflikto su aiškia Europos Sąjungos pozicija taisyklių, ribojančių užsienio sportininkų skaičių, atžvilgiu. Europos Sąjungos komisija yra nustatę, kad taisyklės, pagal kurias reikalaujama į komandą priimti tam tikrą vietą išugdytų žaidėjų skaičių, galėtų būti laikomos atitinkančiomis Sutarties nuostatas dėl laisvo asmens judėjimo, jei dėl jų neatsiranda tiesioginės diskriminacijos dėl tautybės, ir jei dėl jų galinti atsirasti netiesioginė diskriminacija gali būti pateisinama, atsižvelgiant į teisėtą siekiamą tikslą, pavyzdžiui, skatinti ir apsaugoti talentingų jaunų žaidėjų mokymą ir

ugdymą (Baltoji knyga dėl sporto, 2007, p. 6). Autoriaus nuomone, atsižvelgiant į krepšinio įtaką ir svarbą Lietuvoje, pastaroji LKL taisyklė yra pagrindžiama siekiu ugdyti ir suteikti varžybų patirties Lietuvos sportininkams. Tačiau tarp siekiamų tikslų ir diskriminacinio pobūdžio taisyklių yra gan plona riba.

Kalbant apie nepilnamečius žaidėjus, LFK numato, kad Lietuvos sporto (krepšinio) mokykla (klubas) neturi teisės perduoti teisių į žaidėją – savo mokyklos esamą auklėtinį, jokiam klubui, kol žaidėjui nėra sukakę 18 m. (LKF perėjimų taisyklių 6 straipsnis) (Dėl taisyklių, reglamentuojančių žaidėjų...,2020). Tačiau LKF perėjimų taisyklių 6 straipsnio 3 dalyje numatyta, kad žaidėjas kitą komandą gali atstovauti laikino leidimo pagrindu¹³. Tarptautinių nepilnamečių perėjimų tvarką LFK perėjimų taisyklėse numato 5 straipsnis. Jame numatoma, kad žaidėjams, kuriems nėra 18 m. tarptautiniai perėjimai nėra leidžiami, išskyrus išimtinius atvejus ir FIBA generalinio sekretoriaus leidimu. FIBA perėjimų taisyklių 72 punktas numato, kad pirmąkart registruojamo nepilnamečio žaidėjo tarptautinis perėjimas leidžiamas, jeigu žaidėjui yra 14–18 m. ir žaidėjas nėra registruotas jokiaje tarptautinėje federacijoje, taip pat turi būti įrodoma, kad yra žaidėjo tėvų sutikimas (FIBA Internal regulations book 3...,2022). Nepilnamečių žaidėjų, kurių persikėlimas į valstybę, kurios federacijos klube nori atstovauti nesusijęs su krepšiniu, perėjimas galimas tik su žaidėjo, žaidėjo tėvų, klubo ir asociacijos sutikimu (FIBA perėjimo taisyklių 73 punktas). Nepilnamečių žaidėjų tarptautinio perėjimo, kai į valstybę, kurios federacijos klube nori atstovauti, žaidėjas persikelia dėl krepšinio, išimtis numato 74 FIBA perėjimų taisyklių punktas. Pastarajame punkte numatyta, kad tokiu atveju naujasis klubas turi užtikrinti: (i) nepilnamečio žaidėjo akademinį ugdymą ir treniravimą; (ii) sąlygas treniruotis; (iii) prisidėjimą prie solidarumo įmokos; (iv) susitarimą tarp žaidėjo tėvų, klubo ir asociacijos, kuriame yra susitarta dėl FIBA perėjimo taisyklių 9 punkto taikymo¹⁴; (v) perėjimas netrukdyt akademiniam žaidėjo ugdymui; (v) sumokės treniravimo kompensaciją klubui, kuriame žaidėjas nepilnametis buvo registruotas anksčiau. LFK perėjimų taisyklėse numatyta, kad Lietuvos sporto klubai, norintys registruoti nepilnamečius užsienio žaidėjus, privalo kreiptis į LKF dėl prašymo gauti FIBA generalinio sekretoriaus leidimą (LKF perėjimų taisyklių 5 straipsnis) (Dėl taisyklių, reglamentuojančių žaidėjų...,2020).

¹³ Laikinasis leidimas pagal LKF 3 straipsnį – dviejų sporto organizacijų ir žaidėjo susitarimas dėl laikinojo leidimo apibrėžtu laikotarpiu, ne ilgesniu, kaip iki einamojo krepšinio sezono pabaigos, žaidėjui rungtyniauti ne toje sporto organizacijoje, su kuria jis turi galiojančią sportinės veiklos sutartį.

¹⁴ FIBA perėjimų taisyklių 19 punkte numatyta, kad nepilnametis žaidėjas, perėjęs į kitos valstybės federacijos klubą, negali pasirinkti atstovavimo už tos šalies nacionalinę rinktinę iki kol jam sueis 23 m.

Kompensacijų už paruoštą žaidėją sistema krepšinyje nuo futbolo skiriasi, autoriaus nuomone, vienu esminiu aspektu. FIBA reglamentuoja tik formalias kompensacijų sistemos sąlygas, reguliavimo laisvę paliekant nacionalinėms federacijoms. LKF perėjimų taisyklėse numatyta, kad kompensacijos už paruoštą žaidėją sporto klubui (mokyklai) ir treneriui (-iams), paruošusiam (-iems) žaidėją, mokama tik už krepšininką, buvusį sporto klubo (mokyklos) auklėtinį, kuris buvo arba yra Lietuvos jaunučių (iki 16 m.), jaunių (iki 18 m.), jaunimo (iki 20 m.) arba studentų krepšinio rinktinės narys arba kandidatas, tai reiškia, buvo arba yra įtrauktas į oficialią tam tikros amžiaus grupės Lietuvos krepšinio rinktinės paraišką, patvirtintą FIBA arba FIBA Europe organizacijos (LKF perėjimų taisyklių 7 straipsnis) (Dėl taisyklių, reglamentuojančių žaidėjų...,2020). Tai reiškia, kad LKF įpareigoja tiek LKF, tiek kitų federacijų klubus, mokėti kompensaciją už treniravimą tik specialias, aukščiau nurodytas, sąlygas atitinkantiems žaidėjams. Pagal LKF 7 straipsnį kompensaciją už žaidėjo, atitinkančio specialiąsias sąlygas, treniravimą mokama: (i) už žaidėją, rungtyniaujantį Lietuvos aukščiausiosios krepšinio vyrų lygos čempionate; (ii) už žaidėją iki 23 m., pirmą sykį perėjusį iš Lietuvos antrosios arba trečiosios vyrų krepšinio lygos komandos į Lietuvos aukščiausiąją vyrų krepšinio komandą ; (iii) už žaidėją rungtyniaujantį Lietuvos antrosios vyrų krepšinio lygos čempionate; (iv) už žaidėją (moterį) iki 20 m., rungtyniaujančią Lietuvos moterų krepšinio lygoje. Svarbu paminėti, kad krepšinio mokyklos (klubai) ir treneriai, paruošę žaidėjus, turi teisę reikalauti kompensacijos, jeigu žaidėjas krepšinio mokykloje (klube) treniravosi ne mažiau kaip 5 metus arba 2 paskutiniuosius metus (žaidėjai vyresni negu 12 m. amžiaus) (LKF perėjimo taisyklių 7 straipsnis). Jei žaidėjas, sulaukęs 12 m. amžiaus, treniravosi keliose krepšinio mokyklose (klubuose) – kompensacija už paruoštą žaidėją mokama visoms krepšinio mokykloms (klubams) (LKF perėjimo taisyklių 7 straipsnis) (Dėl taisyklių, reglamentuojančių žaidėjų...,2020).

Ginčų, kilusių dėl žaidėjo perėjimo, tvarką nustato LKF perėjimų taisyklių 8 straipsnis (Dėl taisyklių, reglamentuojančių žaidėjų...,2020). Jame nurodyta, kad juos sprendžia varžybų vykdytojai, o jiems neišsprendus – Lietuvos krepšinio federacija. Tai reiškia, kad krepšinio transferų ginčus Lietuvoje sprendžia neteisminės, įskaitant arbitražus, institucijos. Svarbu paminėti, kad kaip rekomendacinę sąlygą dėl teisingumo, LKF perėjimų taisyklių 3 priede yra nurodyta galimybė šalims susitarti dėl tarp šalių kilusio ginčo nagrinėjimo sporto arbitražo prie Vilniaus komercinio arbitražo teismo tvarka. Papildomai FIBA perėjimų taisyklėse numatyta, kad valstybės narės esant ginčams tarp žaidėjų, klubų ar agentų gali kreiptis į tarptautinį krepšinio arbitražą (angl. *basketball*

arbitral tribunal). FIBA perėjimų taisyklių 326–328 punktai) (FIBA Internal regulations book 3...,2022).

Transferų reguliavimo apriboti tik registravimu ir žaidėjo registracijos „judėjimu“, autoriaus nuomone, nevertėtų. Būtent todėl svarbu aptarti ir glaudžiai su transferais susijusius aspektus. Sutarties stabilumo garantai FIFA ir FIBA atžvilgiu yra reglamentuojamas skirtingai. Pavyzdžiui, problemą galima išvelgti FIBA reglamentavimo atveju, kadangi reglamentuose apibrėžtų sutarties nutraukimo sąlygų nėra. Autoriaus nuomone, sutarties stabilumo užtikrinimas yra aktualus žiūrint iš sportininko, kaip darbuotojo perspektyvos, kadangi potencialių darbdavių (sporto klubų) atžvilgiu, žaidėjas, su kuriuo ankstesnis klubas nutraukė sutartį, gali kelti abejonių. Tad galima sakyti, kad FIFA reguliavimo pranašumas – draudimas sutartį nutraukti sezono metu, FIBA nenustatytas, tačiau galimas sutarties sudarymo metu tai nusistačius.

Vertinant kitus aspektus, FIFA valstybių narių federacijoms taikoma politika yra ženkliai griežtesnė. Iš esmės, vietos nacionalinių federacijų transferų reglamentavimui interpretacijoms FIFA beveik nepalieka. Tiek vidiniai, tiek tarptautiniai perėjimai turi būti registruojami FIFA nustatytus standartus atitinkančiose sistemose, o bet kokie su FIFA nesuderinti interpretavimai ar pažeidimai vertinami griežtai, yra nustatyti drausminiai institutai tiek klubams, tiek federacijoms. FIBA skirtingai nei FIFA neturi globalios transferų sistemos kaip FIFA TMS. Taip pat, FIFA lyginant su FIBA nepilnamečių transferų priežiūros aspektu, pastebimas ženkliai griežtesnis FIFA požiūris, pateikiamos išimtytys yra konkrečios ir taikomos visuotinai. Kiti aspektai iš esmės skiriasi dėl sporto šakų specifiškumo.

3. TEISINIS TRANSFERŲ REGULIAVIMAS EUROPOS SĄJUNGOJE

3.1. Ginčus dėl transferų nagrinėjančios institucijos

Prieš pradėdant aktualiausių probleminių aspektų analizę, autoriaus nuomone, reikia paminėti institucijas, turinčias didžiausią įtaką teisiniam transferų reguliavimui Europos Sąjungos kontekste, įskaitant, bet neapsiribojant institucijomis, esančiomis tik Europos Sąjungoje. Autorius, kalbėdamas apie ginčus nagrinėjančias institucijas, jas įvardins pagal hierarchiją.

Visu pirma, vertinant tiek dabartį, tiek žvelgiant retrospektyviai, didžiausią įnašą į dabar matomas transferų sistemas, neapsiribojant futbolu, turi ESTT. Sprendimai bylose, kaip *Walrave and Koch vs. Union Cycliste Internationale (B.N.O. Walrave and L.J.N. Koch v Association Union cycliste internationale, 1974)*, *Dona vs Mantero (Gaetano Donà v Mario Mantero, 1976)*, *UNECTEF v. Heylens (Union nationale des entraîneurs et cadres techniques professionnels du football (Unectef) v Georges Heylens and others, 1987)* laikytini fundamentaliais teisinių sportinės veiklos aspektų monumentais. Pastarųjų bylų sprendimuose ESTT nustatė, kad sporto veikla yra Europos Sąjungos teisės subjektas, nes SESV 3 straipsnio ribose, yra traktuotina kaip ekonominė veikla (Parrish, 2003, p. 90). Taip pat, sportininkai, SESV 45 straipsnio prasme, yra laikytini darbuotojais, numatant, kad tiek profesionalūs, tiek pusiau profesionalūs (angl. *semi-professional*) sportininkai, už savo veiklą gaunantys atlyginimą, Europos Sąjungoje yra darbo teisinių santykių subjektai (Parrish, 2003, p. 90). To pasėkoje, sportinę veiklą vykdančios asmenys, neapsiribojant komandinių sporto šakų sportininkais, esančiais darbo santykiuose su klubais, ES sutarties 49 ir 56 prasme, taip pat, yra saugomi nuo bet kokių diskriminacinio pobūdžio ribojimų (Parrish, 2003, p. 90). Nors transferų reguliavimo sistemos *per se* aukščiau minėtos bylos nelietė, tačiau būtų klaidinga manyti, kad neįtakoję esminių pokyčių, transferams, pradžios. ESTT iš esmės pakeitė požiūrį į bet kokią sportinę veiklą, už kurią gaunamas atlyginimas, vykdančius asmenis, jiems garantuojant Europos Sąjungos teisės numatytas apsaugas. Tad sistemiškai plečiant sportininkų apsaugą Europos Sąjungoje, buvo prieita ir prie kardinalios transferų teisinės sistemos konfigūracijos, kuri buvo paskatinta 1 dalyje nagrinėtos ESTT bylos *Union Royale Belge Sociétés de Football Association and others v. Bosman (Union royale belge des sociétés de football association ASBL v Jean-Marc Bosman, 1995)* sprendimu. Todėl, autoriaus nuomone, vienareikšmiškai, didžiausią įtaką ir juridinę galią dabar egzistuojančiam transferų teisiniam reguliavimui turinti institucija – ESTT.

Kita, didelę reikšmę transferams turinčia institucija, autoriaus nuomone, vertėtų laikyti CAS. CAS įsteigtas 1983 m., kurio steigimo iniciatoriumi laikytinas Tarptautinio

Olimpinio komiteto prezidentas siekė sukurti tarptautinį mechanizmą teisinei sporto priežiūrai per olimpinės žaidynes (Casini, 2011, p. 1321). CAS pagal dabar egzistuojanti modelį yra pagrindinė, tarptautiniu lygmeniu veikianti, iš sportinės veiklos kylančių ginčų arbitravimo institucija, kurią galima įvardinti kaip *lex sportiva* „kuriančią“ instituciją, kuri globalinės sporto teisės normas ir principus formuoja savo jurisprudencijoje. Autoriai CAS įvardina, kaip paskutinę tarp sportininkų, sporto klubų, organizacijų ar federacijų kylančių ginčų, teisminę instanciją, sukuriančią itin veiksmingą centralizuotą priežiūros mechanizmą (Casini, 2011, p. 1327).

Reikia išskirti ir tarptautinių federacijų įsteigtus ginčų nagrinėjimo organus. FIFA 2001 m. įsteigė ginčų sprendimų rūmus (angl. *dispute resolution chamber*) (toliau – DRC) specifiškai, dėl transferų ir žaidėjų statuso kylantiems ginčams spręsti (De Weger, 2016, p. 4). Kalbant apie iš krepšinio transferų kylančius teisinius ginčus, FIBA, kaip ginčų, kylančių dėl nesutarimų tarp žaidėjų, trenerių, agentų ir klubų, instituciją, 2006 m. įsteigė anksčiau minėtą – BAT (FIBA, n. d.). Svarbu paminėti, kad 2001 m. įvykusių FIFA ir Europos Komisijos derybų dėl transferų taisyklių suderinimu su Europos Sąjungos numatytais standartais metu, buvo numatyta, kad arbitražai ir kiti alternatyvūs ginčų sprendimų mechanizmai yra saistomi šalių pasirinkimo laisve, reiškiant, kad atsiradus ginčams, jie gali būti nagrinėjami ir nacionaliniuose teismuose (European Commission, 2002).

3.1. Probleminiai transferų aspektai

3.1.1. Sporto agentų įtaka

Pagal A. Biguzą, sporto agentas yra profesionalaus sportininko atstovas, kuris dažniausiai konsultuoja teisiniais klausimais, bet ir apima daugelį kitų profesionalaus sportininko karjeros sričių: karjeros formavimą, ekonominių klausimų sprendimą, investavimą, profesinį draudimą, mokesčių planavimą, sporto medicinos klausimus, sveikatos ugdymo formavimą, veiklos po profesionalaus sportininko karjeros planavimą (Biguzas, 2014, p. 58). Atkreipiant dėmesį, kad sporto agentas konsultuoja teisiniais klausimais, kyla klausimas, ar juo gali būti bet kas, ar reikalinga tam tikra kvalifikacija. Vienareikšmiško atsakymo į tai nei doktrina, nei teisės aktai nepateikia.

Anot FIBA, sporto agentu, galinčiu tarpininkauti tarptautinio transfero metu, gali būti tik FIBA licenciją turintis agentas (FIBA Internal regulations book 3...,2022). Pagal FIBA agentų licencijų išdavimo tvarką, licencija išduodama tik fiziniam asmeniui, kuris per pokalbį su atsakingu FIBA organu ir FIBA organizuojamo testo metu parodo pakankamą (angl. *adequate*) žinių apie FIBA reglamentus kiekį ir pokalbio metu pasirodo tinkamu

atstovauti žaidėją ar klubą (FIBA Internal regulations book 3...,2022). LKF duomenimis šiuo metu Lietuvoje yra 10 FIBA licencijų turinčių krepšinio agentų (Lietuvos krepšinio namai, n. d.). FIFA 2015 m. atsisakydamas sporto agento sąvokos, ją pakeičiant, įtvirtino – tarpininko (angl. *intermediary*) institutą (Regulations on working with intermediaries, 2015). Pagal FIFA, tarpininkas – fizinis arba juridinis asmuo, kuris nemokamai ar už mokestį atstovauja žaidėją ar (ir) klubą ir tarpininkauja sutarties tarp žaidėjo ir klubo sudarymo metu arba derybose dėl žaidėjo transfero (Regulations on working with intermediaries, 2015). FIFA numato, kad už tarpininkų registraciją atsakingos valstybių narių federacijos. LFF darbo su tarpininkais taisyklėse (Lietuvos Futbolo Federacijos darbo su...2015), numato, kad tarpininkai, prisidėję prie kontrakto ir (ar) transfero kontrakto sudarymo, turi būti registruojami LFF numatytoje FIS sistemoje. Skirtingai nei FIBA, FIFA tarpininkų licencijavimo sistemos neturi, nustatant vienintelį kriterijų – nepriekaištingą reputaciją. Tačiau kalbama ne apie asmens teistumą. Nepriekaištinga reputacija FIFA tarpininkų atžvilgiu reiškia teisingai pasirašytą ir užpildytą tarpininkavimo deklaracijos formą, kurią kartu su atstovaujamo žaidėjo / klubo transfero kontraktu ir atstovavimo sutartimi tarpininkas perduoda konkrečios valstybės federacijai (Lobão, J., Sarmiento, S. 2015, p. 1). Autoriaus nuomone, to prilyginti tarpininko licencijavimu nevertėtų. Galima paminėti, kad FIFA 2022 m. planuoja įtvirtinti naują reglamentą, susijusį su tarpininkų veikla, kuriame ketina išspręsti dar vieną probleminį aspektą – sumą, kurią tarpininkai gauna už savo veiklą, apriboti iki maksimaliai 10% nuo perėjimo sumos (Stone, 2021).

Darytina išvada, kad FIBA ir FIFA, kaip bene didžiausių sporto organizacijų požiūris į sporto agentus / tarpininkus skiriasi iš esmės. FIBA agentais gali būti tik fiziniai asmenys, gavę oficialią licenciją, o FIFA tarpininkais laiko ir juridinius asmenis. Tad atsakymas į klausimą, ar sporto agentu gali būti bet koks asmuo, diferencijuojasi nuo sporto šakos.

Autoriaus nuomone, agento licencijavimo institutas iš esmės sukuria profesionalesnį ir patikimesnį sporto agentų įvaizdį. Kalbant apie Lietuvą, kyla problema – sporto agentų ne reglamentavimas. LR jaunimo ir sporto reikalų komisija 2021 m. svarstė LKF pasiūlytą SĮ pakeitimą, susijusį su sporto agentų sąvokos ir jų veiklos reglamentavimu sporto įstatyme (Komisijos išvada dėl Sporto įstatymo, 2021). Plačiau pasiūlyme buvo akcentuojama potenciali, sporto agentų ne reglamentavimo sukurta grėsmė ne tik Lietuvos, bet ir užsienio sportininkams nukentėti nuo sporto agentų vykdomos veiklos. Taip pat LKF savo nuomonę grindė užsienio praktika ir teigė, kad sporto agentų veikla turi būti licencijuojama, nes tik taip būtų užtikrinamas veikiantis sporto agentų priežiūros mechanizmas, o jų veikla taptų skaidresnė, atviresnė visuomenei, grindžiama profesinėmis žiniomis ir nesudaranti prielaidų nesąžiningai sporto agentų veiklai, dėl kurios nukenčia ir nepilnamečiai

sportininkai. Komisija nepritarė tokiam pasiūlymu pateikdama šiuos argumentus: (i) „Šiuo pasiūlymu siūloma visiems sportininkams ir treneriams Lietuvoje nustatyti pareigą veikti per sporto agentą, be kurio negalėtų sudaryti sutarčių, riboti agento atlyginimą, nurodyti Vyriausybės įstaigą, kuri išduotų ir kontroliuotų licencijas, rinktų mokesčių, organizuotų egzaminus, skirtų baudas, sukurti licencijų ir agentų sudarytų sutarčių registrą, kt. Tačiau tuo būtų apribota sportininkų ir trenerių veikla, ribojant jų teises veikti savarankiškai, būtų kišamasi į laisvą rinką, tai būtų ne valstybės funkcijos, taip pat turėtų būti įsteigta įstaiga arba pertvarkyta kažkuri Vyriausybės įstaiga, sukuriamas atskiras aparatas tik vienai grupei – sporto agentams, kt.“ (ii) „Šiuo metu veiklą turint sporto agento licenciją reguliuoja kai kurios tarptautinės sporto šakų federacijos (pvz., Tarptautinė krepšinio federacija, Tarptautinė futbolo federacija), todėl kitoms sporto šakoms šie klausimai gali būti neaktualūs, reikėtų platesnės diskusijos“. (iii) „Krepšinio sporto klubai Lietuvoje ir šiuo metu gali veikti laikydamiesi Tarptautinės krepšinio federacijos sporto agentams keliamų reikalavimų ir krepšinio sporto šakoje nustatyti taisykles, kaip sportininkai bendradarbiauja su sporto agentais – tai yra vidiniai kiekvienos sporto šakos klausimai (t. y. informuoti savo sporto šakos klubus, jos veikloje dalyvaujančius asmenis apie tarptautinės sporto šakos federacijos nustatytas taisykles ir pan.)“ (Komisijos išvada dėl Sporto įstatymo, 2021). Tyrimo autorius su komisijos argumentais sutinka iš dalies. Visų pirma, pasiūlyme nebuvo minima apie potencialų įpareigojimą sportininkams veikti per sporto agentus, nes tai, be abejo, sukeltų ne tik laisvos rinkos, bet ir laisvo asmenų judėjimo apribojimus, todėl tokios komisijos interpretacijos prasmės tyrimo autorius neranda. Pasisakydama apie tarptautinių organizacijų turimas licencijavimo sistemas, komisija, ko gero, atsižvelgė į anksčiau galiojusį FIFA reguliavimą, kadangi licencijavimo sistema, kaip ir sąvoka sporto agentas, iš FIFA reglamentų buvo panaikinta. Nepaisant to, autorius nuomone, licencijavimo sistema, nacionaliniu lygmeniu būtų pravarti, kadangi leistų ženkliai padidinti sporto agentų / tarpininkų veiklos skaidrumą ar, pavyzdžiui, jauniems sportininkams užtikrintų galimybę bendradarbiauti su patikimu sporto agentu / tarpininku.

3.1.2. Trečiųjų šalių įtaka

2015 m. FIFA RTSP įtvirtino 18 straipsnį, kuriame numatė draudimą klubams ir žaidėjams sudaryti sutartis su trečiosiomis šalimis, kuriose trečioji šalis įgytų teises į perėjimų kompensacijas ateityje ar įgytų kitas ekonomines teises, susijusias su ateityje įvyksiančiu žaidėjo perėjimu. (Reyes, *et al.* 2019).

Trečiųjų šalių nuosavybės teisė į žaidėjo ekonomines teises (toliau – TPO) ilgiau nei 20 m. buvo finansinis instrumentas, kurio ištakos užfiksuojamos Pietų Amerikoje. TPO iki FIFA RTSP 18 straipsnio atsiradimo konkrečios definicijos neturėjo (Reyes, *et al.*2019). Pastarąjį institutą galima įvardinti kaip trečiosios šalies, kurios įprastai buvo įmonės, sutartį su sportininku, įprastai jaunu, ar klubu, kuria trečioji šalis įsipareigo davė teikti finansinę paramą ar paskolą už teisę į dalį ar visą, ateityje įvyksiančio sportininko perėjimo kompensaciją ar kitą komandų / žaidėjų pelną (Maurao-Ferreira, 2016, p.4). TPO buvo itin praktikuojama Ispanijoje, Italijoje ir Portugalijoje. TPO leido finansiškai silpnesnėms komandoms būti konkurencingomis, suteikiant galimybę sportininkus įsigyti už ženkiai mažesnes sumas, kadangi dalis žaidėjų ekonominės teisių priklausydavo ne klubams, o trečiosioms šalims (Maurao-Ferreira, 2016, p.4). Pavyzdžiui, žaidėją nauja komanda iš senosios galėjo įsigyti už mažesnę sumą, nes trečioji šalis padengdavo dalį sumos, taip investuodami į dalį ar visą pelną už žaidėją ateityje. Svarbu paminėti, kad 2015 m. RSTP redakcijoje buvo numatytas draudimas su trečiosiomis šalimis bendradarbiauti ir klubams, ir žaidėjams, tačiau, 2019 m. RSTP redakcijoje 18 straipsnis buvo pakeistas nustatant TPO draudimą tik klubams (De Marco, 2019, p. 21). Tačiau šis pokytis, nereiškia, kad žaidėjas gali bendradarbiauti su trečiosiomis šalimis (Reyes, *et al.*2019).

Bene pirmuoju įvykiu, išviešinusiu TPO institutą pasauliniu lygmeniu, galima laikyti 2006 m. Anglijos futbolo lygoje užfiksuotą fenomeną. 2004 m. Londone įsikūrusi įmonė sudarė sutartį su Brazilijos klubu Corinthians, kuria už įsigijo dalį pastarosios komandos ateities pelno. To pasėkoje, Corinthians įsigijo komandą atstovaujančių žaidėjų, kurie buvo laikomi ateities „žvaigždėmis“ – Carlos Tevez ir Javier Mascherano, ekonomines teises. 2006 m. įvyko tarp Corinthians ir West Ham komandų susitarimas, kuriuo buvo susitarta dėl C. Tevez ir J. Mascherano perėjimo, tačiau susitarimo suma nurodyta nebuvo (angl. *undisclosed fee*). Buvo išsiaiškinta, kad žaidėjai į Anglijos komandą perėjo nuomos pagrindu, o jų registracija priklausė ofšorinėms įmonėms, kurių savininkai iki šiol nėra atskleisti. Anglijos lyga pastarąjį atvejį įvertino griežtai West Ham komandai paskiriant baudą (Maurao-Ferreira, 2016, p.15).

TPO iki uždraudimo buvo vertinamas skirtingai. Pavyzdžiui, buvęs UEFA prezidentas Michel Platini yra teigęs, kad *yra gėdinga matyti, jog žaidėjų rankos priklauso vienam asmeniui, kurios priklauso pensijų fondams, esantiems nežinomoje vietoje, taip žaidėjus padarant vergais* (Platini delighted soccer's 'modern-day slavery', 2015). Kiti autoriai mano, kad TPO institutą reikia kontroliuoti, o ne uždrausti (van Maren, *et al.* 2016, p. 235). Ispanijos ir Portugalijos futbolo lygos TPO draudimą įvardina kaip SESV numatytų konkurencijos taisyklių pažeidimą (SESV 101 ir 102 straipsniai) (La Liga, 2015). Pastarųjų

šalių lygos pagrįsdamos savo nepasitenkinimą TPO draudimų argumentuoja, kad FIFA RTSP 18 straipsnyje numatytas TPO draudimas, iš FIFA pusės buvo įtvirtintas nesitarus su Europos Sąjungos komisija (van Maren, *et al.* 2016, p. 235).

TPO draudimo valia, šio tyrimo autoriaus nuomone, turėtų būti palikta nacionalinių futbolo federacijų rankose. Pavyzdžiui, Lenkijos, Prancūzijos ir Anglijos futbolo federacijos TPO draudimą nacionalinių lygmeniu buvo įtvirtinusios dar prieš FIFA (Study on the economic and...,2013, p. 65)

Autoriaus manymu, TPO institutas, jį griežtai reglamentuojant, yra laikytinas tikrai naudingu instrumentu finansiškai silpnėms ar nestabilioms futbolo komandoms. Bet kokių atveju, privatūs investitoriai ir klubai ieško būdų šį FIFA draudimą apeiti, o tas tik įrodo, kad būtini pokyčiai, autoriaus nuomone: (i) nacionalinėms federacijoms leisti pačioms nuspręsti ar TPO drausti ar ne; (ii) FIFA reglamentavime įtvirtinti griežtą TPO priežiūrą, nustatant žaidėjų, kurių ekonominės teisės galėtų priklausyti trečiosioms šalims, amžių, maksimalų procentą ekonominių teisių į žaidėją bei įpareigojant investitorius pateikti visą informaciją taip užtikrinant skaidrumą.

Darant išvadą, manytina, kad TPO draudimas, kaip potenciali problema, gali patekti ir į ESTT akiratį, kadangi sporto subjektų nepasitenkinimas ir stiprėjantys argumentai prieš FIFA numatytą draudimą kelia įspūdį, apie neišvengiamus pokyčius ateityje.

IŠVADOS

1. Sportininkų transferų samprata, vertinant iš atskirų subjektų perspektyvos, atsiskleidžia skirtingai. Sportininkams iš esmės keičiasi, klubas kuriame jis atliks sutartimi sutartą sporto veiklą ir (ar) asociacija / federacija, kurios teritorijoje priklausančiam klubui sportininkas atstovaus. Sporto organizacijų – klubų perspektyvoje, transferas yra sportininko registracijos pasikeitimas, reiškiantis, kad sportininką priėmęs klubas jį registruoja, o sportininką išleidžiantis – išregistruoja. Bendras pastarųjų šalių požymis, užbaigiantis transferą – sudaryta sutartis, dažniausiai įvardinama, kaip kontraktas, kuriuo sportininką priimantis klubas ir sportininkas įsipareigoja bendradarbiauti ir paisyti sutartyje sulgytų sąlygų visumos. Užsienio autorių literatūros analize buvo atskleista, kad sportininkų ir sporto organizacijų teisiniai santykiai plačiausia prasme, įskaitant, bet neapsiribojant transferais, yra *lex sportiva* reguliavimo ribose.
2. Padarius literatūros, kurioje atskleidžiama sportininkų transferų genezė, analizę buvo nustatyta, kad pirmoji, itin ydinga, vertinant perspektyviai, transferų sistema matoma jau XIX a. Pastarosios sistemos raida, jos modifikacija iki dabartinius standartus atitinkančių reikalavimų truko daugiau nei 100 m. Tyrime buvo atskleista, kad palaiptiesiems transferų reguliavimas tapo tarptautinių sporto organizacijų prerogatyva, o Europos Sąjungos įtaka atsiskleidžia bendrųjų principų, teisių ir laisvių ir viešosios tvarkos užtikrinime, tačiau neriboja tarptautinėms sporto organizacijoms nusistatyti minėtų aspektų nepažeidžiantį teisinį sportininkų transferų reguliavimą.
3. Tyrime buvo atskleista, kad nacionalinės sporto organizacijos iš esmės yra įpareigosotos atsižvelgti į tarptautinių sporto organizacijų numatytas imperatyvias taisykles. Lietuvoje nacionalinės sporto organizacijos transferų reguliavimą yra itin suderinusios su tarptautinių sporto organizacijų standartais, pastebima, kad net ir vietose, kuriose suteikiama nacionalinių sporto organizacijų interpretacijos laisvė, pastebimas šabloninis nuostatų persikėlimas. Iš esmės pagrindinis skirtumas ir yra tarptautinių sporto organizacijų paliekama transferų reguliavimo aspektų nusistatymo laisvė, kuri pastebima sutarties stabilumo garantų nusistatyme, sportininkų registracijų sistemų įvedime ir kompensacijų mechanizmų įtvirtinime.
4. Ginčų, kylančių tarp transfero subjektų – sportininkų ir sporto klubų ar organizacijų nagrinėjimui yra sukurti alternatyvūs ginčų nagrinėjimo institutai, tačiau šalių neįpareigojant kreiptis būtent į jas, suteikiant pasirinkimo laisvę šalims nuspręsti, kur potencialūs ar atsiradę ginčai būtų išnagrinėti ginčo šalims palankiausiu būdu.

Europos Sąjungos valstybių kontekste aktualiausia problema įvardinama trečiųjų šalių įtakos draudimu, kuris egzistuoja futbolo transferų teisiniame reguliavime. Lietuvos kontekste matomas teisinis vakuumas sporto agentų reglamentavime, kuris, tyrimo autoriaus nuomone, turi būti išspręstas.

ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

Europos Sąjungos teisės aktai

1. Europos Tarybos 1994 m. birželio 22 d. direktyva 94/33/EB dėl dirbančio jaunimo apsaugos OJ L 216. p. 12.
2. Europos Komisijos 2007 m. liepos 11 d. Baltoji knyga – baltoji knyga dėl sporto. COM (2007) 391.
3. Europos ekonominės bendrijos steigimo sutartis (1957 m.). 11957E/TXT.
4. Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 2020 m. kovo 1 d. suvestinė redakcija OL C 202 2016.6.7, p. 47.

Lietuvos Respublikos teisės aktai

5. Lietuvos Respublikos sporto įstatymas (1995). *Valstybės žinios*, 1996, Nr. 9-215.
6. Lietuvos Respublikos Seimo jaunimo ir sporto reikalų papildomos komisijos 2021 m. gruodžio 31 d. išvada nr. XIVP-533 dėl Lietuvos Respublikos sporto įstatymo nr. i-1151 2, 3, 5, 7, 10, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 24 ir 25 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto. TAR, 116-P-21.

Specialioji literatūra

7. Biguzas A. (2015). Profesionalių sportininkų agentų statusas. *Teisė*. 92, p. 58-68.
8. Brătianu, D. (2019) European and Romanian sport law. *Physical Education, Sport and Kinetotherapy Journal Year XV*, 57 (3), p. 44-47.
9. Brownstone, J. (2010). *The Bosman Ruling: Impact of Player Mobility on FIFA Rankings*. Thesis, Department of Economics, Haverford College. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://scholarship.tricolib.brynmawr.edu> [žiūrėta 2022 m. vasario 28 d.].
10. Casini, L. The Making of a Lex Sportiva by the Court of Arbitration for Sport. *German law journal*, 12 (5), p. 1317-1340.
11. Czarnota, P. (2013). FIFA Transfer Rules and Unilateral Termination Without ‘Just Cause’ FIFA TRANSFER RULES AND UNILATERAL TERMINATION WITHOUT ‘JUST CAUSE’. *Berkeley Journal of Entertainment and Sports law*, 2 (1), p. 2-46. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://laboratoire-droit-sport.fr/wp-content/uploads/2016/03> [žiūrėta 2022 m. kovo 16 d.].

12. De Marko, N. 2019. TPO in Football: What it is, how it is developing, and what it should be. *Football Legal*, p. 19-25. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: https://www.blackstonechambers.com/documents/TPO_in_Football.pdf [žiūrėta 2022 m. vasario 27 d.].
13. De Weger, F. (2016). *The jurisprudence of the FIFA Dispute Resolution Chamber*. Second edition. Hague: T.M.C. Asser Press.
14. Freeburn, L. (2009). European Football's Home-Grown Players Rules and Nationality Discrimination Under the European Community Treaty. *Marquette Sports Law Review*, 20 (1), p. 177-221. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://scholarship.law.marquette.edu/sportslaw/vol20/iss1/8> [žiūrėta 2022 m. kovo 3 d.].
15. García, B. (2007). UEFA and the European Union: From Confrontation to Cooperation. *Journal of Contemporary European Research*, 3 (3), p. 202-223. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://jcer.net/index.php/jcer/article/view/52/68> [žiūrėta 2022 m. kovo 8 d.].
16. Geeraert, A. (2013). Limits to the autonomy of sport: EU law. *Action for Good Governance in International Sports Organisations*. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: https://www.playthegame.org/fileadmin/documents/AGGIS_Geeraert [žiūrėta 2022 m. vasario 28 d.].
17. Gomtsian, S. *et al.* Between the Green Pitch and the Red Tape: The Private Legal Order of FIFA *Yale Journal of International Law*, 43 (1), p. 3-64. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://deliverypdf.ssrn.com/delivery.php?ID> [žiūrėta 2022 m. kovo 15 d.].
18. Hamerník, P. (2021). The fragmented regulation of transfer system in sports – a half-way to slavery?. *International Journal for Legal Research*, 11 (4), p. 605-624.
19. Irving, J. G. (2002). Red Card: The Battle Over European Football's Transfer System. *University of Miami Law Review*, 56 (3), p. 667-725. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://repository.law.miami.edu/umlr/vol56/iss3/7> [žiūrėta 2022 m. kovo 17 d.].
20. Kalvelis, M. (2021). *Lithuania*. In *International Encyclopedia of Laws: Sports Law*, Kluwer Law International.
21. KEA-CDES. (2013). *Study on the economic and legal aspects of transfers of players*. *The Economic and Legal Aspects of Transfers of Players*. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://ec.europa.eu/assets/eac/sport/library/documents/cons-study-transfers-final-rpt.pdf> [žiūrėta 2022 m. kovo 13 d.].

22. Kjaer, K. (2017). *Substituting at Half-Time: Contractual Stability in the World of Football*. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: https://law.au.dk/fileadmin/Jura/dokumenter/forskning/rettid/Afh_2017/afh1-2017.pdf [žiūrėta 2022 m. kovo 15 d.].
23. Kornbeck, J. (2017). Bosman and Athlete Welfare: The Sports Law Approach, the Social Policy Approach, and the EU Guidelines on Dual Careers. *Liverpool Law Review*, 38 (3), p. 307–323.
24. Lembo, C. (2011). FIFA Transfer Regulations and UEFA Player Eligibility Rules: Major Changes in European Football and the Negative Effect on Minors, *Emory International Law Review*, 25 (1), p. 539-585. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://scholarlycommons.law.emory.edu/eilr/vol25/iss1/12> [žiūrėta 2022 m. kovo 12 d.].
25. Lobão, J., Sarmiento, S. (2015). FIFA's new Regulations on Working with Intermediaries. *Analysis Gomez-Acebo and Pombo*, p. 1-2. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.ga-p.com/wp-content/uploads/2018/07/fifas-new-regulations-on-working-with-intermediaries.pdf> [žiūrėta 2022 m. kovo 25 d.].
26. Mako, M. D. (1999) Rules restricting player movement under the federation internationale de football: do they violate u.s. antitrust law?. *NYLS Journal of International and Comparative Law*, 18 (3), p. 407-433. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://digitalcommons.nyls.edu/journal> [žiūrėta 2022 m. kovo 20 d.].
27. McArdle, D. (2000). *One Hundred Years of Servitude: Contractual Conflict in English Professional Football before Bosman*. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://web.archive.org/web/20121128001333/http://webjcli.ncl.ac.uk/2000/issue2/mcardle2.html#Heading5>.
28. Mourão-Ferreira, T.M.d.M. (2016). Third-party ownership of players' economic Rights Regulations, Practices and Impact on club's Governance. LL.M thesis, international business law. Tilburg, Netherlands. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://arno.uvt.nl/show.cgi?fid=142527> [žiūrėta 2022 m. kovo 15 d.].
29. Nanev, L., (2013) Sports Law as an Independent Branch of Law. *Balkan Social Science Review*, 2, p. 167-187.
30. Parrish, R. (2003). *Sports law and policy in the European Union*. New York: Manchester University Press.
31. Pearson, G. (2014). Sporting Justifications under EU Free Movement and Competition Law: The Case of the Football "Transfer System". *European Law Journal*, 21(2), p. 1-19. [interaktyvus]. Prieiga per internetą:

https://www.researchgate.net/publication/266564406_Sporting_Justifications_under_EU_Free_Movement_and_Competition_Law_The_Case_of_the_Football_Transfer_System [žiūrėta 2022 m. kovo 26 d.].

32. Reyes, R. N. *et al.* (2019). The New Definition of Third-Party in the FIFA RSTP and its Potential Consequences. *Football Legal*, p. 59-61. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: https://www.pintoruizdelvalle.com/images/actualidad/prensa/pdfs/2019_Football_Legal_MC_RN.pdf [žiūrėta 2022 m. kovo 25 d.].
33. Van Maren, O. (2016). Debating FIFA's TPO ban: ASSER International Sports Law Blog Symposium). *Int Sports Law J*, 15, p. 233–252. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/s40318-015-0080-x.pdf> [žiūrėta 2022 m. kovo 15 d.].

Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktika

34. *B.N.O. Walrave and L.J.N. Koch v. Association Union Cycliste Internationale* [ESTT], Nr. 36-74, [1974-12-12]. ECLI:EU:C:1974:140.
35. *Gaetano Donà v Mario Mantero* [ESTT], Nr. 13/76, [1976-07-14]. ECLI:EU:C:1976:115.
36. *Union nationale des entraîneurs et cadres techniques professionnels du football v Georges Heylens and others.* [ESTT], Nr. 222/86, [1987-10-15]. ECLI:EU:C:1987:442.
37. *Union Royal Belges des Sociétés de Football Association ASBL and others v. Jean-Marc Bosman* [ESTT], Nr. C-415/93, [1995-12-15]. ECLI:EU:C:1995:463.

Lietuvos Respublikos bendrosios kompetencijos teismų praktika

38. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. vasario 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-65/2011.

Arbitražų sprendimai

39. *Sevilla FC v. AS Nancy Lorraine.* Court of Arbitration for Sport award of 2020-04-14. No. CAS 2019/A/6525.

40. *Hellas Verona FC v. Latvian Football Federation (LFF) & JFC Skonto*. Court of Arbitration for Sport award of 2021-03-19 No. CAS 2019/A/6639.
41. *Sirutavicius v BC Mures, Targu Mures*. Basketball Arbitral Tribunal 2011-11-29 arbitral award No. BAT 0185/11.
42. *Daniels v Liaoning Hengye Basketball Club*. Basketball Arbitral Tribunal 2014-08-07 arbitral award No. BAT 0535/14.

Kiti šaltiniai

43. A lyga. *Vilniaus „Žalgiris“*. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.alyga.lt/komanda/zalgiris> [žiūrėta 2022 m. kovo 1 d.].
44. Association, T.F. (2020). *The History of The FA*. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.thefa.com/about-football-association/what-we-do/history> [žiūrėta 2022 m. kovo 1 d.].
45. Asociacijos Lietuvos krepšinio lyga (LKL) 2021-2022 m. „BETSAFE – LKL“ čempionato vykdymo nuostatai (2021). [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://lkl.lt/failai-atsisiuntimui/lkl-nuostatai.pdf?v=2913> [žiūrėta 2022 m. kovo 3 d.].
46. Basketball reference. *2017-18 stats – Žalgiris*. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.basketball-reference.com/international/teams/zalgiris/2018.html> [žiūrėta 2022 m. kovo 2 d.].
47. Dėl taisyklių, reglamentuojančių žaidėjo perėjimus ir kompensacijas už paruoštą žaidėją, tvirtinimo (2021). [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://ltu.basketball/wp-content/uploads/2021/04/LKF-konferencijos-nutarimas-Nr-2020-05-13.pdf> [žiūrėta 2022 m. kovo 2 d.].
48. European Commission. (2002). *Commission closes investigations into FIFA regulations on international football transfers*. IP/02/824. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_02_824 [žiūrėta 2022 m. kovo 28 d.].
49. FIBA Internal regulations book 3 Players and Officials (2022). [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.fiba.basketball/internal-regulations/book3/players-and-officials.pdf> [žiūrėta 2022 m. kovo 4 d.].
50. FIBA.basketball. (n.d.). Presentation. [interaktyvus] Prieiga per internetą: <https://www.fiba.basketball/bat>.

51. FIFA Regulations on the Status and Transfer of Players. (2022). [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://digitalhub.fifa.com/m/1b47c74a7d44a9b5/original/Regulations-on-the-Status-and-Transfer-of-Players-March-2022.pdf> [žiūrėta 2022 m. kovo 4 d.].
52. FIFA Regulations on Working with Intermediaries. (2015). [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://digitalhub.fifa.com/m/352df54820ee1a59/original/cr6dqxm2adupv8q3ply-pdf.pdf> [žiūrėta 2022 m. kovo 25 d.].
53. LaLiga. (2015). *Las ligas española y portuguesa denuncian ante la Comisión Europea la prohibición de los TPO de la FIFA*. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.laliga.com/noticias/las-ligas-espanola-y-portuguesa-denuncian-ante-la-comision-europea-la-prohibicion-de-los-tpo-de-la-fifa> [Accessed 6 Apr. 2022].
54. Law in sport. (2017). *An Update On Financial Fair Play - Case Study: The Neymar Transfer*. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: https://www.lawinsport.com/topics/contract-law/item/an-update-on-financial-fair-play-case-study-the-neymar-transfer?category_id=117 [žiūrėta 2022 m. kovo 25 d.].
55. Lietuvos futbolo federacijos darbo su tarpininkais taisyklės. (2015). [interaktyvus]. Prieiga per internetą: https://lff.lt/files/documents/222/lff_darbo_su_tarpininkais_taisykles.pdf [žiūrėta 2022 m. kovo 25 d.].
56. Lietuvos futbolo federacijos žaidėjų statuso ir perėjimo reglamentas. (2021). [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://lff.lt/files/documents/911/Zaideju%20statuso%20ir%20perejimo%20reglamentas%202021.pdf> [žiūrėta 2022 m. kovo 22 d.].
57. Lietuvos Krepšinio Namai. (n.d.). [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://ltu.basketball/struktura/krepšinio-agentai/> [[žiūrėta 2022 m. kovo 22 d.].
58. Platini delighted soccer's 'modern-day slavery' is ending. (2015). *Reuters*. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.reuters.com/article/soccer-platini-tpo-idINKBN0MC1B220150316> [žiūrėta 2022 m. kovo 25 d.].
59. Stone, S. (2021). FIFA plans to publish new agent regulations in 2022 despite threat of legal action. *BBC Sport*. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.bbc.com/sport/football/59675235> [žiūrėta 2022 m. kovo 27 d.].

SANTRAUKA

Sportininkų transferų teisinis reguliavimas ir problematika Lietuvoje ir Europos Sąjungos valstybėse

Mykolas Pesliakas

Šiame magistro darbe yra analizuojamas sportininkų transferų institutas, jo reguliavimas ir problematika Lietuvoje ir Europos Sąjungos valstybėse, remiantis užsienio autorių mokslinėmis publikacijomis ir straipsniais, Europos Sąjungos teisingumo teismo jurisprudencija, Lietuvos Respublikos teisės aktais ir tarptautinių arbitražų praktika.

Tyrimė yra atskleidžiama sportininkų transferų samprata, pagrindiniai šio instituto bruožai bei visuotinai pripažįstamos transferų kategorijos. Taip pat pateikiami užsienio autorių argumentai, kurių pagalba atskleidžiama, kokia teisės šaka yra atsakinga už būtent transferų teisinį reguliavimą ir jo priežiūrą. Be to tyrimas koncentruojasi į transferų teisinio reguliavimo genezės atskleidimą, kuris sudaro įspūdį, kokie transferų reguliavimo ypatumai buvo prieš daugiau nei 100 metų ir kaip jie būtų vertinami dabar.

Magistro darbe atskleidžiamas Lietuvos Respublikoje egzistuojantis transferų teisinio reguliavimo modelis, analizuojant Lietuvos Respublikos teisės aktus ir krepšinio, ir futbolo nacionalinių federacijų įstatus. Pateikiami esminiai transferų reguliavimo aspektai, kuriuos nacionalinės Lietuvos sporto organizacijos užtikrina ar neužtikrina, bei atskleidžiama tarptautinių sporto organizacijų įtaka Lietuvoje egzistuojančiam teisiniam transferų reguliavimui.

Pateikiama dėl sportininkų transferų tarp sportininkų, sporto klubų ar sporto organizacijų susiklostančių ginčų nagrinėjimo sistema Europos Sąjungos lygmeniu, atskleidžiant ginčus nagrinėjančių institucijų hierarchiją ir svarbą formuojant *lex sportiva* reguliavimą. Taip pat, atskleidžiamos dabar egzistuojančios transferų reguliavimo problemos, pateikiama užsienio autorių nuomonių analizė bei iškeltų problemų sprendimo perspektyvos.

SUMMARY

Legal regulation and problems of athletes transfers in Lithuania and European Union countries

Mykolas Pesliakas

This Master's thesis analyses transfers in sports, its regulation and problematic aspects in Lithuania and European Union, based on scientific publications and articles by foreign authors, the jurisprudence of the European Court of Justice, the legislation of the Republic of Lithuania and the practice of international arbitration.

The study reveals the concept of transfers in sports, the main features of this institute and the globally accepted categories of transfers. In accordance with arguments of foreign authors, thesis reveals which branch of law is responsible for the legal regulation and supervision of transfers. In addition, the study also focuses on revealing the genesis of the legal regulation of transfers, which gives an impression of peculiarities of transfer regulation that existed for more than 100 years and how they are perceived now.

The Master's thesis reveals existing model of legal regulation of transfers in the Republic of Lithuania, whilst analysing the legal acts of the Republic of Lithuania and the statutes of national basketball and football federations. The thesis presents essential aspects of transfer regulation, which are or are not ensured by national Lithuanian sports organizations and explains the influence of international sports organizations on the legal regulation of athlete transfers in Lithuania.

Furthermore, a dispute resolution system for the transfer of athletes between athletes, sports clubs or sports organizations at EU level is presented, revealing the hierarchy of dispute resolution bodies and the importance of shaping the regulation of the *lex sportiva*. Also, thesis reveals the current problems of athlete transfer regulations and presents analysis of foreign authors opinions in which the problems are explained and the perspectives of problem solving are given.